

Моніторинг впровадження державних програм інтеграції ВПО ЕТАП I

ЗВІТ МОНІТОРИНГОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ДЛЯ ВПО

розроблених та впроваджених в Україні відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року» від 16 грудня 2015 р. № 1094

Автор дослідження:
менеджер Програми Радників Валерія Вершиніна

Звіт виданий завдяки фінансовій підтримці Посольства Великої Британії в Україні в рамках проекту «Подолання соціальних наслідків конфлікту на Донбасі та незаконної анексії Криму за допомогою державних структур в Україні та громадянського суспільства», який реалізовує канадська неурядова організація Stabilization Support Services. Погляди, висловлені в цій публікації, належать авторам і можуть не збігатися з офіційною позицією Уряду Великої Британії.

ЗМІСТ

РЕЗЮМЕ	7
ПРЕАМБУЛА	9
РОЗДІЛ 1	
Аналіз Комплексної державної програми.....	10
Короткий огляд Звіту.....	11
РОЗДІЛ 2	
Аналіз регіональних інтеграційних програм для ВПО.....	19
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Вінницькій області.....	19
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Волинській області.....	21
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Дніпропетровській області.....	21
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО в Донецькій області.....	22
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО в Житомирській області.....	24
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Закарпатській області.....	26
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Запорізькій області.....	26
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Івано-Франківській області.....	28
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Київській області.....	29
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Кіровоградській області.....	30
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Луганській області.....	32
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Львівській області.....	37
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Миколаївській області.....	38
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО в Одеській області.....	39
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Полтавській області.....	39
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Рівненській області.....	40
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Сумській області.....	41
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Тернопільській області.....	41
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Харківській області.....	42
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Хмельницькій області.....	44
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Черкаській області.....	44
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Чернівецькій області.....	45
Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Чернігівській області.....	46
Оприлюднення програм інтеграції, соціальної адаптації та захисту внутрішньо переміщених осіб у 2016 році та звітів про їх виконання.....	46
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	47

РЕЗЮМЕ

Метою моніторингового дослідження є оцінка ефективності системи адаптаційних, інтеграційних заходів для ВПО, розроблених та впроваджених в Україні відповідно до Постанови Уряду «Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року» від 16 грудня 2015 р. № 1094 та процесів трансформації системи соціального захисту переселених осіб в контексті затягування конфлікту, який виник внаслідок анексії Криму та військової агресії РФ на сході країни.

Період реалізації постанови спливає, тож вже зараз ми маємо оцінити її ефективність та проаналізувати результати впровадження інтеграційних програм у різних областях.

В основу аналітичного звіту покладено принцип компаративності, що дозволяє поєднати методи фактографічних та статистичних досліджень, аналізу нормативних документів, спеціалізованої та громадсько-політичної преси.

Текст звіту складається з резюме, преамбули, двох розділів та висновку.

Розділ 1. Аналіз Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року дозволяє порівняти цілі та завдання програми із отриманими результатами. Особливу увагу приділено питанням моніторингу та оцінки ефективності програми та перспективам прийняття комплексної програми у майбутньому.

Розділ містить короткий огляд звіту про стан виконання у 2016 році заходів Комплексної програми.

Розділ 2. Аналіз регіональних інтеграційних програм для ВПО. Розділ присвячено дослідженню регіональних інтеграційних програм, порівнюються показники їх ефективності у різних областях. Розділ містить підрозділи, які описують програми 25 регіонів, аналіз стану оприлюднення програм інтеграції, соціальної адаптації та захисту ВПО у 2016 році та звітів про їх виконання. Моніторингом охоплено 164 нормативно-правових акти.

Висновки та пропозиції. Узагальнено інформацію регіонів та містяться пропозиції щодо покращення програм, адаптаційних, інтеграційних та реінтеграційних заходів для ВПО. Визначено низку головних проблем: розмитий понятійний апарат та відсутність дієвих механізмів оцінки ефективності.

При розробці наступних програм доцільно:

1. Застосувати логічну модель проекту, що буде поетапно описувати саму Програму, ресурси, які плануються для її реалізації, короткострокові та довгострокові результати та вплив Програми на рівень життя відповідної цільової групи чи кількох груп. Логічна модель дозволить визначити початковий рівень об'єкту впливу. Ще на стадії розробки встановити та розподілити необхідні ресурси, запланувати реальні показники для оцінки прогресу, якого заплановано досягнути на проміжних етапах Програми, що дозволить більш якісно продемонструвати результати Програми в цілому.

2. Докорінно змінити індикатори ефективності, застосувавши комплексні індикатори ефективності, передбачивши індикатори короткострокових та довгострокових результатів Програми та кінцевого результату, що дозволить у процесі її реалізації та оцінки ефективності застосувати такі засоби оцінювання, як формуюча оцінка, оцінка процесів, оцінка результатів та провести

підсумкову оцінку Програми.

3. Виключити з Програми можливість застосування «середнього» показника ефективності, застосувавши натомість шкалу ефективності і оцінки від базових показників до очікуваного результату.

Розробити нову Методику проведення оцінки ефективності здійснення органами виконавчої влади контролю за виконанням завдань, визначених законами України, актами Президента України, постановами Верховної Ради України, актами Кабінету Міністрів України, дорученнями Прем'єр-міністра України.

ПРЕАМБУЛА

Уряд України своєю постановою від 16 грудня 2015 р. № 1094 затвердив Комплексну державну програму щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року (далі – Комплексна програма). Програма передбачає ширші за змістом заходи, ніж соціальний захист ВПО (інтеграція і соціальна адаптація, свобода пересування, тимчасове розміщення та реалізація права на житло, запобігання проявам негативного ставлення до ВПО тощо).

Поквартальний аналіз Комплексної програми за 2016 р. свідчить про формальний стан її виконання окремими центральними та місцевими органами влади. Звітування є описовим, моніторинг на його основі не розкриває реального стану справ захисту прав ВПО. Інформація про прийняті органами влади управлінські рішення переважно відсутня. Наведені факти є фрагментарними і не дають змоги відслідкувати розв'язання проблем в динаміці.

Внаслідок цього серед внутрішньо переміщених осіб досі актуальні питання житла, пенсійного забезпечення і соціального захисту, зміцнення стійкості приймаючих громад та посилення їх соціальної згуртованості, конфліктної чутливості тощо. У вирішенні цих та інших проблем вирішальним є фактор часу, адже дія Комплексної програми завершується наприкінці 2017 року.

З метою вдосконалення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб через інтеграційну політику та регіональне реагування необхідно розробити проект нової Комплексної програми, який дозволить упевнено говорити про ефективність її подовження та суттєво посилити захист прав ВПО, засвідчить увагу Уряду, Мінсоцполітики, інших органів влади до проблем внутрішньо переміщених осіб, започаткує новий діалог щодо напрямків їх вирішення.

РОЗДІЛ 1

Аналіз Комплексної державної програми

Програму щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року було розроблено на виконання пункту 6 частини четвертої статті 20 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» за сприяння Інституту економіки та прогнозування НАН України та Інституту демографії та соціальних досліджень ім. Птухи.

Програма спрямована на розв'язання основних проблем громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України. Заходи Програми проводяться за кошти держбюджету та інших джерел, передбачених законодавством.

Заплановані Програмою заходи мають бути реалізовані в 2016 – 2017 роках та поділяються на 20 основних розділів:

1. Вдосконалення механізму міжвідомчої та міжсекторальної координації здійснення заходів з інтеграції, соціальної адаптації та захисту громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України.
2. Вдосконалення законодавства з питань інтеграції, соціальної адаптації та захисту переселених громадян.
3. Забезпечення дієвості програм і заходів з інтеграції, соціальної адаптації та захисту переселених громадян.
4. Забезпечення прав переселених громадян на свободу пересування та вибір місця проживання.
5. Запобігання проявам негативного ставлення до переселених громадян, забезпечення соціальної злагоди та соціальної згуртованості у місцевих громадах.
6. Сприяння самоорганізації переселених громадян, створення умов для активізації соціальних зв'язків, довіри та бажання працювати для поліпшення свого життя.
7. Створення системи моніторингу та оцінювання ефективності заходів щодо інтеграції, соціальної адаптації та захисту переселених громадян на національному та регіональному рівнях.
8. Забезпечення евакуації та надання допомоги для захисту життя.
9. Задоволення першочергових потреб переселених громадян.
10. Забезпечення тимчасового розміщення сімей переселених громадян, у складі яких є інваліди, зокрема діти-інваліди.
11. Забезпечення права переселених громадян на житло.
12. Створення можливостей професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації ВПО з урахуванням потреб місцевого ринку праці.
13. Стимулювання економічної активності внутрішньо переміщених осіб, створення робочих місць.

14. Створення сприятливих умов для життєдіяльності ВПО.
15. Компенсація зростання навантаження на інфраструктуру місцевих громад із соціального обслуговування та соціального забезпечення переселених громадян.
16. Соціальний захист і соціальна допомога членам сімей ВПО.
17. Створення умов і вироблення механізму забезпечення соціальної адаптації переселених громадян.
18. Посилення спроможності держави щодо розв'язання проблем переселених громадян із залученням міжнародної донорської допомоги.
19. Створення передумов та можливостей для добровільного повернення ВПО до покинутих місць проживання (після відновлення контролю України над окупованими територіями).
20. Надання компенсацій ВПО з урахуванням особливостей шкоди, завданої бойовими діями і тимчасовою окупацією частини території України.

Виконання заходів закріплено за центральними органами виконавчої влади, обласними та Київською міською державними адміністраціями, які здійснюють їх в межах своїх повноважень та з огляду на власні фінансові ресурси.

З метою належного та своєчасного виконання заходів, передбачених Програмою, Мінсоцполітики звернулося до центральних органів виконавчої влади, обласних та Київської міської державних адміністрацій з рекомендаціями:

- Розробити та затвердити власні плани заходів щодо виконання Програми з визначенням виконавців та конкретних термінів виконання.
- Визначити відповідальним за виконання зазначених заходів посадову особу на рівні не нижче заступника керівника відповідного органу.
- Забезпечити належний контроль за станом виконання плану заходів.
- Під час надання інформації Мінсоцполітики щодо стану виконання плану заходів окремо надавати проблемні питання, які виникають у процесі виконання заходів, а також пропозиції про можливі шляхи їх вирішення. У разі необхідності надавати пропозиції щодо внесення змін до програми із відповідними обґрунтуваннями.

Мінсоцполітики щоквартально робить моніторинг реалізації заходів Програми. Проте він не дає змоги в повному обсязі оцінити ефективність роботи, яку проводять відповідальні органи, оскільки не надає можливості порівняти статистичні дані кількості ВПО, які потребують надання саме цих послуг, та їх впливу на бенефіціарів.

Реалізація заходів Програми, зокрема, сприяє:

- визначенню переліку об'єктів соціальної і дорожньо-транспортної інфраструктури, житлово-комунального господарства, житлового фонду, що потребують першочергового відновлення, визначенню фінансової вартості проведення необхідних робіт;
- розробленню механізмів оплати вартості комунальних послуг за тарифами для побутових споживачів у разі тимчасового розміщення ВПО для проживання в офісних приміщеннях, санаторних, оздоровчих та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку;
- спрощенню процедур видання документів, необхідних для визнання та реалізації прав ВПО на свободу пересування і вільний вибір місця проживання;
- створенню реєстру об'єктів нерухомості (незавершеного будівництва, покинутого житла, котеджних містечок, новостворених модульних будинків для тимчасового проживання) та моделей надання їх в оренду на пільгових умовах;
- створенню соціального житлового фонду в містах (гуртожитки) для надання в оренду пере-

селеним громадянам на пільгових умовах;

- внесенню змін до відповідних нормативно-правових актів, якими врегульовано питання забезпечення різних категорій громадян доступним житлом, у частині передбачення можливості участі в них переселених громадян;

- унормуванню на законодавчому рівні механізму оцінювання матеріальної і моральної шкоди, завданої бойовими діями і окупацією частини України;

- розробленню механізму погашення заборгованості за послуги житлово-комунального господарства із заробітної плати та сплати податків.

Не викликає сумнівів, що у разі досягнення цих результатів, рівень соціальної напруженості серед ВПО і в суспільстві знизиться. Комплексно це сприятиме інтеграції та соціальній адаптації ВПО за новим місцем проживання. Допоможе забезпечити створення належних умов для їх життєдіяльності.

Завдання реалізації прав і свобод ВПО потребують цілеспрямованої системної, комплексної роботи органів влади спільно з громадами, широкої участі інститутів громадянського суспільства. Актуальність цього питання вимагає термінового вжиття всього комплексу передбачених Програмою заходів, здійснення ефективного управління і оперативного моніторингу процесу виконання.

Комплексна програма містить перелік очікуваних результатів її ефективності, проте лише частина з них на сьогодні реалізуються і більшість за рахунок донорських або місцевих коштів, оскільки зазначена програма є комплексною, а не цільовою. За виконання більшості дороговартісних заходів, таких як відновлення та побудова житла для ВПО, відповідальними є органи місцевої влади, що мають фінансувати їх з місцевих бюджетів.

Проаналізувавши звіти про стан виконання у 2016 році заходів, передбачених Комплексною державною програмою, можна зазначити, що заходи, які не потребують фінансування, виконуються в повному обсязі, а заходи, які потребують фінансування, виконуються за кошти місцевих бюджетів та донорські кошти, чи дорого вартісні заходи - не виконуються взагалі.

Підсумовуючи результати, треба зазначити, що Комплексну програму варто продовжити на 2018 рік та передбачити виділення коштів з бюджету на заходи щодо забезпечення права переселених громадян на житло, як це було зроблено для осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, а саме:

- виділення в установленому порядку земельних ділянок для будівництва житла ВПО з урахуванням їх потреб і потенціалу щодо можливостей перспективного працевлаштування та розвитку інфраструктури;
- будівництво житла для переселених громадян.

Також врегулювати питання щодо надання житла або компенсацій за житло переселеним громадянам з урахуванням особливостей житла, втраченого внаслідок бойових дій і тимчасової окупації частини території України, шляхом покладання зобов'язання розробити відповідний нормативно-правовий акт на центральні органи виконавчої влади, відповідальні за зазначене питання.

Пункт 20.2 «формування та ведення реєстру заборгованості з виплати заробітної плати, пенсій та інших соціальних виплат» доповнити словами: «та вжити заходів щодо виплат зазначених заборгованостей шляхом внесення відповідних змін до нормативно правових актів, які регулюють проведення зазначених виплат».

Короткий огляд Звіту про стан виконання у 2016 році заходів, передбачених Комплексною державною програмою

1. Утворення єдиного державного обліку ВПО.

З метою забезпечення єдиного державного обліку фізичних осіб, які є ВПО, прийнято постанову Уряду від 22.09.2016 № 646 «Про затвердження Порядку створення, ведення та доступу до відомостей Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб» (далі за текстом ЄІБД ВПО).

Програмне забезпечення ЄІБД ВПО доповнено даними щодо працевлаштування, рівня освіти, потреби в постійному житлі, відомостями про інвалідність із зазначенням причини інвалідності, групи, нозологічних ознак, а також потреб ВПО (житлових, медичних, соціальних) та введено в експлуатацію.

2. Забезпечення житлом ВПО.

На виконання Закону України «Про внесення зміни до пп. 4 п. 24 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України» з урахуванням бази затверджених інфраструктурних проектів було підготовлено і погоджено із Парламентським комітетом з питань бюджету перелік об'єктів і заходів, що будуть здійснені за рахунок залишків коштів місцевих бюджетів населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. Сума виділених коштів становить 2,604 млрд грн. Даний перелік затверджено розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 04.07 2016 року №548. До Переліку увійшли 585 проектів, які включають проекти з капітального ремонту, реконструкції та термомодернізації об'єктів соціальної сфери, житлово-комунальної та транспортної інфраструктури, відновлення житла тощо.

Підготовка програм соціально-економічного та культурного розвитку сіл, селищ, міст, цільових програм з інших питань самоврядування, подання їх на затвердження ради, організація їх виконання; подання раді звітів про хід і результати виконання цих програм належить до повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

Сприяння розширенню житлового будівництва, надання громадянам, які мають потребу в житлі, допомоги в будівництві житла, в отриманні кредитів, у тому числі пільгових, та субсидій для будівництва чи придбання житла; надання допомоги власникам квартир (будинків) у їх обслуговуванні та ремонті належать до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

Розгляд і внесення до відповідних органів виконавчої влади пропозицій до планів і програм будівництва та реконструкції об'єктів на відповідній території також належить до владних повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

Таким чином, рішення щодо розроблення проектів розвитку місцевих громад з будівництва житла для переселених громадян з урахуванням їх потреб приймаються винятково на місцевому рівні.

У 2016 році для реалізації заходів, спрямованих на виконання Програми, Мінрегіону не передбачено коштів державного бюджету, в тому числі для ведення реєстру об'єктів нерухомості (незавершеного будівництва, покинутих житлових будинків, котеджних містечок тощо, новостворених модульних будинків для тимчасового проживання).

Напрацювання моделей надання в оренду на пільгових умовах об'єктів нерухомості, внесених до реєстру цих об'єктів, які визначені в абзаці першому цього заходу. Абзацом першим передбачено створення реєстру об'єктів нерухомості (незавершеного будівництва, покинутих житлових будинків, котеджних містечок тощо, новостворених модульних будинків для тимчасового проживання).

Порядком надання і користування житловими приміщеннями для тимчасового проживання, затвердженим постановою Уряду від 31.03.2004 № 422, врегульовано питання надання житла з вказаного житлового фонду, зокрема:

- житлові приміщення з фондів житла для тимчасового проживання надаються за рішеннями виконавчих органів сільських, селищних, міських рад, Київської міської державної адміністрації;
- виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, Київська міськдержадміністрація видають громадянам ордер на поселення в житло;
- під час видачі ордеру на житлове приміщення з фондів житла для тимчасового проживання між власником житлового фонду або уповноваженою ним особою та громадянином, якому надається в користування зазначене житло, укладається договір найму житлового приміщення встановленого зразка.

Ордер та договір найму є підставою для поселення в житлове приміщення з фондів житла для тимчасового проживання і для користування таким житлом на договірних умовах.

Мінрегіоном опрацьовуються зміни до нормативно-правових актів, якими регулюється порядок надання житлових приміщень із житлових фондів соціального призначення та фонду житла для тимчасового проживання. Цими змінами передбачається включити ВПО до кола осіб, які мають підстави перебування на спеціальному обліку житлового приміщення з фондів житла для тимчасового проживання або соціальному квартирному обліку для отримання такого житла.

Мінрегіон разом з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування опрацював питання забезпечення постійним житлом ВПО, зокрема у рамках регіональних програм, враховуючи заходи Комплексної програми щодо будівництва на спеціально виділених земельних ділянках котеджних містечок, із застосуванням технологій швидкого будівництва житла з місцевих будівельних матеріалів.

Урядом внесені зміни до Правил надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі (постанова Уряду від 17.07.2015 № 516) та до Порядку надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла (постанова Уряду від 29.04.2015 № 245). Цими змінами передбачається на період проведення АТО звільнити деякі категорії громадян, зокрема позичальників, які зареєстровані та постійно проживають або переселилися з населених пунктів, визначених у затвердженому КМУ переліку, де проводилася АТО, від сплати пені за прострочення платежів за такими кредитами.

Рішенням Уряду від 24.02.2016 № 115 схвалено зміни до Правил надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі, що стосуються отримання у першочерговому порядку кредиту громадянами-ВПО.

Враховуючи велику актуальність Державної цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла серед громадян, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», Мінрегіоном запропоновано внести зміни до Закону України «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» в частині реалізації Програми за принципом 30 на 70, у частині додаткових преференцій цій категорії громадян.

Одним із найважливіших інструментів сприяння зайнятості населення є професійне навчання.

Професійне навчання організовується центрами зайнятості у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання. Навчання зареєстрованих безробітних здійснюється на замовлення роботодавця або для самозайнятості, провадження підприємницької діяльності з урахуванням побажань безробітних на договірних засадах з безробітними, роботодавцями та навчальними закладами.

Центри зайнятості спільно з навчальними закладами майже в усіх областях України залучають ВПО до різноманітних профорієнтаційних заходів та до проходження професійного навчання на замовлення центрів зайнятості.

За інформацією Державної служби зайнятості, сума допомоги з безробіття ВПО за період з 01.01.2016 по 01.01.2017 становила 94,2 млн гривень.

Навчальними закладами державної служби зайнятості протягом 2016 року планується отримати 34 ліцензії для надання освітніх послуг щодо робітничих професій, з них п'ять ліцензій за новими робітничими професіями.

З 1.03.2014 по 31.08.2016 пройшли профнавчання 4,9 тис. ВПО.

Державна служба зайнятості організовує професійне навчання з основ підприємницької діяльності, під час якого безробітна особа вивчає особливості ведення бізнесу, нормативну базу, менеджмент, маркетинг та складає бізнес-план.

Протягом січня-червня 2016 року проходили професійне навчання шляхом підвищення кваліфікації за напрямом «Організація підприємницької діяльності» 3,1 тис. осіб, включно з ВПО, з них 3 тис. осіб закінчили профнавчання, 2,7 тис. осіб – отримали виплату допомоги з безробіття одноразово для організації підприємницької діяльності.

Державна служба зайнятості реалізує механізм видачі ваучерів відповідно до Порядку видачі ваучерів для підтримання конкурентоспроможності осіб на ринку праці.

3. Працевлаштування.

З метою посилення соціального захисту ВПО та підвищення зацікавленості роботодавців у їх працевлаштуванні, державною службою зайнятості забезпечено реалізацію заходів сприяння зайнятості ВПО щодо компенсації роботодавцям витрати на оплату праці за працевлаштованих безробітних з числа ВПО, а у разі потреби - компенсацію витрати на їх перепідготовку чи підвищення кваліфікації. Також зареєстрованим безробітним з числа ВПО здійснюється компенсація фактичних витрат на переїзд до іншої адміністративно-територіальної одиниці місця працевлаштування та витрати для проходження медичного огляду, якщо це необхідно для працевлаштування.

Протягом січня-серпня 2016 року працевлаштовано 1022 ВПО з числа безробітних з компенсацією роботодавцю витрат на оплату праці, 15 ВПО з числа безробітних отримали компенсацію витрат для проходження медогляду.

4. Санаторно-курортне обслуговування.

Протоколом узгоджувальної наради щодо врегулювання питання відшкодування санаторно-курортним закладам Одеської області коштів за проживання ВПО від 5.04.2016 року було вирішено Одеській облдержадміністрації підготувати пропозиції, розрахунки та обґрунтування, підтверджуючі документи щодо відшкодування сум витрат за проживання та харчування ВПО з обмеженими фізичними можливостями, за період з 6 жовтня 2014 р. до 1 червня 2015 р. в санаторно-курортних закладах Одеської області («Куяльник», «Сенетате», «Сперанца», «Плай») та надати інформацію про допомогу благодійних, міжнародних фондів та інших джерел фінансування, не заборонених чинним законодавством, Мінфіну та Мінекономрозвитку з метою підготовки узагальненого висновку щодо підстав виділення коштів з резервного фонду державного бюджету. Підготовлено проект постанови КМУ про виділення санаторіям Одещини коштів на погашення зазначеної заборгованості.

На 01.01.2017 на території Одеської області не залишилося місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб.

5. Адресна грошова допомога.

Щомісячну адресну допомогу отримали 1 037360 сімей. З початку 2016 року кошти на виплату допомоги для покриття витрат на проживання профінансовано у сумі 3 125 579 043 гривні.

6. Освіта та патріотичне виховання.

За інформацією Мінмолодьспорту України, з метою підтримки дітей воїнів АТО та молоді з числа ВПО, їх духовного, інтелектуального і фізичного розвитку, залучення до активного дозвілля, зокрема таборування, інтеграції в здорове середовище 25 липня 2016 року у Львівській області розпочато проект «Україна єдина». Заходи в рамках проекту триватимуть до 1 грудня 2016 року.

Мінмолодьспорт у співпраці зі структурними підрозділами з питань молоді та спорту обласних, Київської міської державних адміністрацій, інститутами громадянського суспільства провели національно-патріотичні заходи, до яких було залучено громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, зокрема:

1. Всеукраїнський табір, спрямований на формування громадянської свідомості, «Нові Будівничі» (Львівська обл.), кількість охоплених осіб – 60.

2. Всеукраїнський фестиваль, спрямований на збільшення відвідувань молоддю заходів, що популяризують культурні та мистецькі традиції українського народу, «Бандерштат – 2016» (Волинська обл.), кількість охоплених осіб – 10000.

3. Всеукраїнська акція, спрямована на вшанування героїв боротьби українського народу за незалежність України, «Вовчак – 2016» (Волинська обл.), кількість охоплених осіб – 5000.

Міністерство освіти і науки України спільно з місцевими органами управління освітою та через взаємодію з громадськими об'єднаннями і міжнародними організаціями сприяє створенню умов для розвитку самоорганізації та взаємодопомоги переселених громадян.

Значна робота щодо підтримки дітей, які виїхали з тимчасово окупованих територій та територій проведення антитерористичної операції, проводиться Фондом «Відкрита політика» та Центром громадянської просвіти «Альменда» із залученням працівників навчальних закладів та місцевих органів управління освітою. Організовано «гарячу лінію» для школярів з Донбасу і Криму та їх батьків для інформаційної та консультативної допомоги. Розроблено письмові рекомендації з питань здобуття загальної середньої освіти та отримання дублікатів документів про освіту, які розміщено на офіційному сайті Міністерства.

Для школярів з Донбасу і Криму Фонд «Відкрита політика» запровадив он-лайн уроки з української мови і літератури та історії України.

Виділено 2897 безкоштовних квитків на залізничний транспорт для перенаправлення в інші регіони України.

7. Медичне обслуговування ВПО.

Медична допомога жертвам збройного конфлікту при проведенні АТО надається в усіх без винятку закладах охорони здоров'я первинного, вторинного та третинного рівнів. Також організована робота для забезпечення оглядами медико-соціальних експертних комісій інвалідів із числа ВПО.

Проводиться постійна робота щодо моніторингу потреб та забезпечення ВПО гуманітарною допомогою (одяг, взуття, продукти харчування, ліки, засоби особистої гігієни).

Найбільш незахищеним верствам надається медична допомога на загальних засадах та в межах бюджетного фінансування. Забезпечення ліками, виробами медичного призначення здійснюються в межах виділених бюджетних призначень закладів охорони здоров'я областей. Медична допомога надається ВПО в усіх лікувально-профілактичних закладах за місцем проживання.

Міністерство освіти і науки спільно з місцевими органами управління освітою проводить системну роботу для забезпечення права на освіту ВПО. У 2016 році додатково створено понад 26 тисяч місць у дошкільних закладах.

За оперативною інформацією місцевих органів управління освітою, на цей час до загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладів України зараховано 64 289 дітей, які є ВПО, з них до ДНЗ – 16 834 дитини; до ЗНЗ – 47 455 учнів (з Донецької області – 30 103; з Луганської області – 14 680; з АРК – 2672).

Всі діти шкільного віку, які є ВПО, можуть продовжити навчання в школах за місцем їх проживання або тимчасового перебування. Максимально спрощена процедура зарахування їх до навчальних закладів. Діти можуть продовжити навчання за всіма визначеними законодавством про освіту формами навчання.

Станом на 15.12.2016 р. 55 422 внутрішньо переміщених сім'ї, в яких виховується 51557 дітей, отримали допомогу центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, зокрема:

- із Донецької області – 37 071 сім'я, 31 437 дітей;
- із Луганської області – 17 151 сім'я, 18 574 дитини;
- із АР Крим, м. Севастополь – 1 200 сімей, 1546 дітей.

За сприяння спеціалістів центрів:

- 14 208 осіб отримали психологічну допомогу;
- 1 283 особи працевлаштовані;
- 1 260 сімей забезпечені житлом;
- 28 231 сім'я отримала гуманітарну допомогу;
- 7 467 осіб отримали допомогу в оформленні / відновленні документів.

За результатами проведеної роботи вирішено питання 35 558 сімей (61%), робота триває з 18 014 сім'ями.

8. Правова допомога.

Прийнято Закон України «Про Вищу раду правосуддя», пп. 37 п. 3 розділу III Прикінцевих і перехідних положень якого внесено зміни до ст.14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», відповідно до яких, до суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу віднесені, зокрема:

- ВПО, які мають право на всі види правових послуг, передбачених ч.2 ст.13 Закону (захист, представництво, складання документів процесуального характеру);
- громадяни України, що звернулися із заявою про взяття на облік як ВПО, які мають право на правові послуги, передбачені п. 2 і 3 ч.2 статті 13 Закону (представництво, складання документів процесуального характеру), з питань, пов'язаних з отриманням довідки про взяття на облік ВПО, до моменту отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи.

За 2016 року за наданням правової допомоги до місцевих центрів з надання безоплатної вторинної допомоги звернулася понад 460 ВПО.

9. Іноземна допомога.

22.11.2016 р. у Києві була підписана Угода про відкриття Офісу ЮНОПС в Україні. Запровадження повноцінної присутності ЮНОПС в Україні відкриває додаткові можливості і для залучення іноземних інвестицій та грантових коштів, зокрема для відновлення інфраструктури на сході держави. ЮНОПС надаватиме консультативні та інші послуги з управління проектами, здійснюватиме супроводження проектів у сфері гуманітарної діяльності та підтримання миру, розвитку інфраструктури, закупівель та інвестиційного менеджменту.

Для відбудови і модернізації інфраструктури Сходу України, у тому числі нового будівництва,

реконструкції, капітального ремонту та модернізації об'єктів інфраструктури будь-якої форми власності у сферах транспорту, енергетики, тепlopостачання, енергоефективності, водопостачання, водовідведення, соціальної інфраструктури, відновлення та будівництва житла узгоджено перелік проектів для фінансування за рахунок кредитних коштів KfW за проектним напрямом «Комунальна інфраструктура» (10 проектів вартістю 80,67 млн євро).

МЗС України постійно проводить роботу із залучення допомоги іноземних країн та міжнародних організацій для допомоги громадянам України, які переміщуються з тимчасово окупованої території та районів проведення АТО.

Загальний обсяг допомоги, виділеної урядом США на проекти гуманітарного профілю та ініціативи з подолання наслідків російської агресії на Донбасі, станом на серпень 2016 р. становить понад 135 млн дол. США, в тому числі понад 51,4 млн дол. США у 2016 фінансовому році, 71,5 млн дол. – у 2015 та 12,3 млн дол. – у 2014 фінансовому році. 7 липня 2016 р. Державний секретар США Дж. Керрі під час візиту до України оголосив про виділення додаткової допомоги на проекти гуманітарного профілю та ініціативи з подолання наслідків російської агресії на Донбасі обсягом 23 млн дол. США.

Загальний обсяг наданої ЄС та його державами-членами гуманітарної допомоги Україні станом на серпень 2016 р. становить 270,4 млн євро.

Розроблено Посібник Національних конкурсних торгів (НКТ) (наразі узгоджується внесення змін у зв'язку зі змінами у законодавстві щодо використання системи ProZorro), проект примірної документації конкурсних торгів (наразі коригується відповідно до вимог ProZorro).

Мінрегіон є бенефіціаром трьох проектів міжнародної технічної допомоги, в рамках реалізації яких надається допомога для відновлення інфраструктури Донецької та Луганської областей та підтримки ВПО, а саме:

- «Українська ініціатива з підвищення впевненості» (донор: Уряд США через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), виконавець: Кімонікс Інтернешнл, термін реалізації: 07.07.2014 – 06.07.2017, загальна вартість: 36 509 955 дол. США, мета: надання підтримки в подоланні дестабілізуючих наслідків кризи на сході України і сприянні Уряду України в залученні громадян до процесу реформування та посилення національної єдності);

- «Зміцнення спроможності українських територіальних громад до прийняття внутрішньо переміщених осіб в Україні» (донор: Уряд ФРН через Федеральне Міністерство економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ), виконавець: Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ), бенефіціар: Мінрегіон за компонентом «Підтримка органів місцевого самоврядування України у зв'язку зі збільшенням кількості ВПО», термін реалізації: 01.08.2015 – 31.12.2019, загальна вартість: 2 000 000 євро, мета: покращення якості надання муніципальними інституціями і громадськими організаціями базових послуг, попит на що зріс через збільшення кількості ВПО;

- «Розвиток соціальної інфраструктури у зв'язку зі збільшенням кількості ВПО в Україні» (виконавець: Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ), бенефіціар: Мінрегіон, термін реалізації: 01.01.2016 – 31.12.2019, загальна вартість: 50 700 000 євро, мета: надання підтримки приймаючим громадам з метою покращення соціальної інфраструктури для внутрішньо переміщених осіб та місцевого населення).

РОЗДІЛ 2

Аналіз регіональних інтеграційних програм для ВПО

З метою проведення моніторингу та оцінки регіональних програм інтеграції та адаптації ВПО, було проаналізовано обласні та місцеві програми, які відповідно до мети або наявних положень мали сприяти покращенню адаптивних, інтеграційних та реінтеграційних якостей ВПО. Інформаційні запити, надіслані до обласних та місцевих адміністрацій, обласних, міських та районних рад, показали, що у більшості обласних адміністрацій та департаментів соціального захисту була відсутня інформація про місцеві програми та рішення органів місцевого самоврядування. Варто відзначити, що збір та оцінка такої інформації прямо не передбачені жодним нормативним актом. Однак відсутність цілісної картини, може негативно впливати на якість управлінських рішень.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Вінницькій області

У Вінницькій області відсутня окрема регіональна програма інтеграції ВПО. Взаємодію з ВПО, адаптаційні та інтеграційні заходи внесено в загально регіональні програми і проекти. Це Програма економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2017 рік, яка затверджена 20 грудня 2016 року.

Зокрема, в розділі I документу, де наводиться аналіз поточних справ у регіоні та статистичні дані, фігурує інформація про кількість ВПО в регіоні та їх соціальну структуру, статистичні данні щодо прийомних сімей з числа ВПО, дані щодо кількості дітей з числа ВПО, які позбавлені батьківського піклування тощо. Варто виділити один із пріоритетних напрямків програми: «Пріоритет 7. Гарантований соціальний захист та пенсійне забезпечення населення області, в тому числі тимчасово розселених громадян-вимушених переселенців з Донецької і Луганської областей, АР Крим та м. Севастополя». Одним із пунктів програми (Пріоритет 19) також є: «збільшення на 40-50 % кількості ВПО, які ознайомляться з історією, географією, економікою, культурою нашого краю».

Пріоритет 14 регламентує надання інформаційної, консультативної та організаційної підтримки молоді, зокрема з тимчасово окупованих територій, молодіжним громадським організаціям.

Пріоритет 2 регламентує реалізацію державної політики у сфері підтримки сім'ї як основи суспільства (надання інформаційної, консультативної та організаційної підтримки молоді, серед іншого з тимчасово окупованих територій, молодіжним громадським організаціям).

Програма також встановлює, що одним із завдань даного проекту є, зокрема: створення в середньостроковій перспективі підґрунтя для дотримання прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, батьки яких загинули в зоні АТО та тих, що переселені з тимчасово окупованих територій.

Що стосується рішень та програм Вінницької міської ради, варто зазначити, що виконавчий

комітет Вінницької міської ради встановив право на пільговий проїзд у громадському транспорті (Рішення «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету міської ради від 29.01.2015 р. № 123 «Про затвердження Порядку надання пільг на проїзд у міському електротранспорті та автомобільному транспорті загального користування, який працює в звичайному режимі руху, батькам багатодітних сімей міста Вінниці, в яких виховується п'ятеро і більше дітей віком до 18 років, шляхом видачі безкоштовних проїзних квитків». Рішення від 06.10.2016р. № 2312, п. 2.1).

Міська влада надає фінансову підтримку громадським організаціям, створеним ВПО. Одержувачами бюджетних коштів є міські громадські організації ВПО, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення АТО та працюють у Вінниці. Кошти виділяються на заходи, що встановлюються п.4 Порядку. (Рішення «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у міському бюджеті для надання фінансової підтримки міським громадським організаціям внутрішньо переміщених осіб, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції». Рішення від 29.01.2016 № 99).

Рішення «Про затвердження Комплексної програми «Основні напрямки соціальної політики у м. Вінниці на 2015-2020 роки» від 26.12.2014 № 1944. Відповідно до п. 32 програми: «Надавати фінансову підтримку міським громадським організаціям внутрішньо переміщених осіб, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції».

Відповідно до п. 25 програми: «Надавати соціальні послуги учасникам антитерористичної операції та внутрішньо переміщеним особам, членам їх сімей, сприяти їх ресоціалізації, при потребі здійснювати соціальний супровід» має Вінницький міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Відповідно до п.п. 7 п. 6.3 програми, Департамент соціальної політики міської ради, Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Вінниці, Комісія зі звільнення громадян від плати за соціальне обслуговування (надання соціальних послуг), що надаються Територіальним центром соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Вінниці, мають забезпечити соціальне обслуговування (надання соціальних послуг) громадянам похилого віку та повнолітнім громадянам з інвалідністю, забезпечити в Територіальному центрі соціального обслуговування (надання соціальних послуг) міста Вінниці в обсягах, визначених державними стандартами, безоплатне надання соціальних послуг, зокрема у відділенні організації надання адресної натуральної та грошової допомоги, в т.ч. і ВПО.

Відповідно до п. 1.3. рішення Вінницької міської ради «Про затвердження «Положення про порядок надання матеріальної грошової допомоги мешканцям міста Вінниці» від 23.01.2015 № 1992, матеріальна допомога у розмірі, що не перевищує 50 прожиткових мінімумів на одну особу в розрахунку на місяць, за рішенням виконавчого комітету міськради надається в тому числі мешканцям Вінниці, переміщеним з тимчасово окупованої території України та районів проведення АТО, зареєстрованим у Департаменті соціальної політики міськради.

Рішення Вінницької міської ради «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету міської ради від 28.02.2013 року №451 «Про затвердження стандартів Адміністративних послуг, що надаються Департаментом соціальної політики Вінницької міської ради» зі змінами». Відповідно до даного рішення вносяться зміни до стандартів надання адміністративних послуг, які надає Департамент соціальної політики Вінницької міської ради. Зокрема, регламентуються нормативно-правові акти, які регулюють порядок надання адміністративних послуг; регламентується взяття на облік осіб, що переміщуються з тимчасово окупованих територій; описується алгоритм процедури надання адміністративної послуги про взяття на облік осіб, які переміщуються з тимчасово окупованої території;

Рішення «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету міської ради від 22.05.2014 року №1177 «Про затвердження переліків Адміністративних та інших послуг, що надаються через Центр адміністративних послуг «Прозорий офіс» зі змінами». Відповідно до даних змін, до повноважень Вінницького «Прозорого офісу» (Центр надання адміністративних послуг) додається отримання

запитів про взяття на облік осіб, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції.

Рішення «Про створення робочої групи з питань перевірки фактичного місця проживання (перебування) внутрішньо переміщених осіб» від 07.07.2016 р. № 1597. З метою забезпечення соціального захисту громадян, які переміщуються з тимчасово окупованої території або району проведення антитерористичної операції до Вінниці, виконавчий комітет міської ради створив робочу групу з питань перевірки фактичного місця проживання (перебування) ВПО. Даною постановою затверджено склад робочої групи. Створенню даної робочої групи передувала робота комісії з питань перевірки фактичного місця проживання.

Відповідно до Рішення «Про затвердження в новій редакції Програми «Муніципальне житло м. Вінниця» («ПМЖ м. Вінниця»», Вінницька міська рада ініціювала будівництво житлового комплексу і пропонує громадянам придбати нерухомість. Відповідно до програми, вартість 1 кв. м. метра житла - 9800 грн. Першочергове право на участь у Програмі мають громадяни, що проживають (zareestrovani) у Вінниці, а саме ВПО, які мають намір оселитися у Вінниці.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Волинській області

У Волинській області відсутні регіональні програми, затверджені на виконання Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони. Одночасно Волинською ОДА затверджено план заходів для реалізації цієї програми.

У 2016 році розпочато роботу з підготовки проекту «Програми соціально-культурної адаптації та реінтеграції внутрішньо переміщених осіб» Луцької міськради. Програма не прийнята у зв'язку зі смертю міського голови. Радниця з питань ВПО у Волинській області залучалася до участі в розробці проекту, сьогодні ведеться робота з депутатами щодо лобювання програми.

Також у Луцьку діє Програма соціального захисту населення міста на 2016-2020 роки, в якій передбачена допомога ВОБФ «Переображення» для забезпечення діяльності Центру обліку бездомних осіб та відділення нічного перебування (Надання соціальних послуг бездомним та особам, звільненим з місць позбавлення волі, та ВПО). Фінансування здійснюється з місцевого бюджету на загальну суму 90 тис. грн.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Дніпропетровській області

В Дніпропетровській області відсутні регіональні програми, затверджені на виконання Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони. Одночасно варто зазначити, що в області діяли:

- Програма створення робочих місць для осіб, які переселились до Дніпропетровської області з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції, на 2015 – 2016 роки;

- Обласна програма надання соціальної підтримки громадянам, які переселяються до

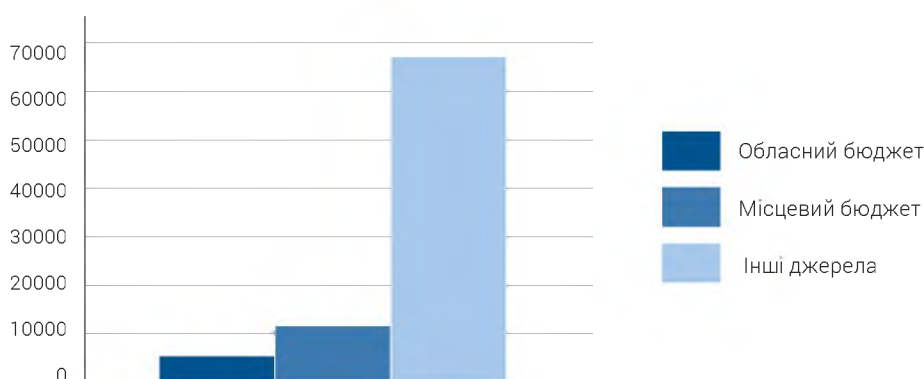
Дніпропетровської області з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції, на 2014 – 2016 роки (рішення від 05.12.2014 № 589-28/VI).

За відсутності діючих регіональних рішень варто відзначити «Положення про призначення та надання адресної матеріальної допомоги окремим категоріям громадян міста», затверджене рішенням Дніпровської міської ради від 28.09.2016 № 26/14. Це положення визначає умови використання коштів на надання адресної матеріальної допомоги з міського бюджету та субвенції з обласного бюджету місцевим бюджетам на соціальний захист населення.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО в Донецькій області

В Донецькій області Розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації № 498 від 24 вересня 2015 р. була затверджена регіональна програма інтеграції, соціальної адаптації та захисту внутрішньо переміщених осіб на 2015-2016 роки. Програма була розпочата у вересні 2015 року та діяла по грудень 2016 року. Загальний бюджет програми склав 85049,4 тис. грн. При цьому варто звернути увагу на розподіл джерел фінансування цієї суми. Відображені в діаграмі дані демонструють, що лівову частку бюджету становлять надходження з інших джерел (допомога міжнародних донорів та НУО), а навантаження на місцеві бюджети вдвічі перевищує фінансування з обласного бюджету.

Співвідношення джерел фінансування програми в 2015-2016 роках в Донецькій області

Розподіл обсягів фінансування в 2015-2016 роках у Донецькій області

Джерела фінансування	Обсяги фінансування, всього тис. грн	За роками виконання	
		2015 р.	2016 р.
Обласний бюджет	4941,9	2 000	2 941,9
Місцевий бюджет	11498,4	4 528,9	6 969,5
Інші джерела	68609,1	4 727,9	63 881,2
Всього	85049,4	11 256,8	73 792,6

Невід'ємною складовою Програми є таблиця заходів регіональної програми інтеграції, соціальної адаптації та захисту ВПО, яка серед іншого містить індикатори ефективності програми. До них належать:

1. Кількість створених інформаційних центрів.

2. Кількість користувачів порталом, кількість послуг, наданих через портал.
3. Наявність переліку організацій на веб-ресурсах органів влади.
4. Кількість засідань ради донорів.
5. Презентація і публікація доповіді.
6. Кількість проведених опитувань та аналітичних досліджень.
7. Кількість створених окремих вікон у центрах адмінпослуг.
8. Кількість наданих юридичних консультацій
9. Реалізовані можливості подання документів через пошту та сайт.
10. Протягом 2015 року заплановано проведення 27 заходів, в 2016 році - 45 заходів перепідготовки та профорієнтації, допомога у пошуку роботи ВПО.
11. Протягом 2015 року планується проведення 210 заходів «Дня відкритих дверей» на підприємствах регіону за участю ВПО, випускників навчальних закладів, учнівської молоді, інвалідів з метою вирішення питання працевлаштування громадян, в 2016 - 400 заходів.
12. Організація проведення профорієнтаційних заходів у віддалених населених пунктах області, пунктах тимчасового розміщення переселенців з використанням мобільних технічних засобів, сучасних інформаційно- комунікаційних технологій та засобів зв'язку. Протягом 2015 року планувалося 25 таких заходів за участю 1200 осіб з числа ВПО, в 2016 - 60 заходів (3000 осіб).
13. Кількість залучених міжнародних проектів, програм мікро- та макрофінансової підтримки малого та середнього бізнесу, в тому числі соціального - для ВПО.
14. Протягом 2015-2016 років у банку бізнес-ідей планувалося понад 100 пропозицій.
15. Протягом 2015 року було заплановано 50 тренінгів з розвитку підприємництва, в тому числі соціального, з підтримки ВПО при започаткуванні та відновленні підприємницької діяльності за участю 3000 осіб, в 2016 - 100 тренінгів (5000 учасників).
16. Протягом 2015 року 750 осіб з числа ВПО повинні були брати участь у громадських роботах, в 2016 – 1500 осіб.
17. Протягом 2015 року заплановано компенсацій за 30 осіб з числа ВПО, в 2016 - 500 осіб.
18. Протягом 2015 року Донецька обласна служба зайнятості планувала навчання 370 осіб, в 2016 році - 380 осіб.
19. Протягом 2015 року заплановано компенсації 100 особам з числа ВПО, в 2016 - також 100 особам.
20. Кількість осіб, які отримали підтвердження професійної кваліфікації.
21. Протягом 2015 року було заплановано видати ваучери 50 особам, в 2016 році - 50 особам.
22. Кількість модернізованих соціальних офісів та їх складу, з виїздом на місця компактного проживання ВПО для прийому документів, заяв на поновлення, призначення пенсійних та соціальних виплат та роз'яснення норм чинного законодавства.
23. Кількість ВПО, що отримали матеріальну допомогу
24. Кількість кв.м наданого житла.
25. Сприяння проведенню ремонтних робіт у трьох закладах оздоровлення та відпочинку.
26. На 01.09.2015р. оздоровлено 5795 дітей із сімей ВПО, до кінця року планувалося оздоровити ще 200 дітей, у 2016 році - понад 7000 дітей.
27. Кількість круглих столів та конференцій.

Звіт щодо виконання заходів Регіональної програми інтеграції, соціальної адаптації та захисту внутрішньо переміщених осіб на 2015 – 2016 роки містить 9 розділів, кожен з яких містить інформацію за окремими напрямками соціальної підтримки ВПО. При цьому жоден із розділів не містить інформації про оцінку якості досягнутих індикаторів та їх ефективність.

На підставі оприлюдненого звіту не можливо зробити висновок про те, як збільшилися чи зменшилися інтегративні та адаптивні можливості ВПО. Чи були проведені всі заплановані заходи, чи дозволило це досягти запланованих індикаторів і чи призвело це до запланованих змін. Порівняльний аналіз показав, що, дійсно, майже всі заплановані програмні заходи були проведені. Проте дослідження їх ефективності та довготривалих наслідків не проводилось.

Після закінчення терміну дії регіональної програми розпочалася робота над проектом Програми на 2017 рік. Робоча група, до складу якої входять усі зацікавлені сторони, підготувала проект Програми. Наразі він знаходиться на стадії погодження. Однак, варто зазначити, що після підписання ця програма також діятиме поза межами державної Програми, оскільки в ній передбачені ті заходи, які не передбачає Державна комплексна програма.

Новий проект містить ряд позитивних змін. Так, загальний бюджет програми буде значно збільшено, також буде розширено програмні заходи.

Розподіл обсягів фінансування за проектом програми на 2017 рік

Джерела фінансування	Обсяги фінансування, всього тис. грн за програмою 2015-2016р	Обсяги фінансування, всього тис. грн за програмою 2017 р.
Обласний бюджет	4 941,9	10 000,0
Місцевий бюджет	11 498,4	88 364,8
Інші джерела	68 609,1	151 3086,9
Всього	85 049,4	161 1451,7

Таким чином, можна виділити дві основні тенденції. Перша, безумовно, позитивна і полягає в тому, що загальний обсяг фінансування за програмою значно зріс. При цьому доля участі обласного та місцевих бюджетів збільшилася в кілька разів. Одночасно надходження з інших джерел заплановано збільшити у 22 рази.

При розробці таблиці «Заходи Регіональної програми інтеграції, соціальної адаптації та захисту внутрішньо переміщених осіб на 2017 рік» було враховано зауваження до індикаторів попередньої програми та заплановано проведення моніторингових досліджень, які дозволять покращити планування заходів. Втім, якщо не змінити підхід до оцінки ефективності програми на етапах її реалізації та підсумкового звіту, оцінити її реальну ефективність буде вкрай складно.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО в Житомирській області

Програма соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованої території, районів проведення антитерористичної операції на території Житомирської області та військовослужбовців, працівників Збройних Сил України на 2017 рік.

Програму розроблено з метою:

- надання ВПО з тимчасово окупованої території та районів проведення АТО грошової допомоги

як таким, що потрапили у важкі життєві обставини (148,7 тис. грн);

- забезпечення ВПО з тимчасово окупованої території та районів проведення АТО умовами тимчасового проживання в установах, підприємствах, організаціях області та харчуванням за необхідності (4299,6 тис. грн);

При цьому частка обласного бюджету становить 11 944,3 тис. грн.

Очікується, що програма сприятиме наданню ВПО грошової допомоги як таким, що потрапили у важкі життєві обставини.

Варто відзначити активну діяльність районних рад Житомирської області. Так, ради Попільнянського, Коростишівського, Хорошівського, Оленівського, Новоград-Волинського районів затвердили Програми соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованої території, районів проведення антитерористичної операції на територію району, та військовослужбовців, працівників ЗСУ, Національної гвардії України, СБУ, інших силових структур району, що брали участь в АТО, членів сімей учасників АТО та членів сімей загиблих учасників АТО на 2017 рік. Ці програми, серед іншого, передбачають надання ВПО грошової допомоги як таким, що потрапили у важкі життєві обставини. Забезпечення ВПО умовами тимчасового проживання в установах, на підприємствах, в організаціях району, харчуванням за необхідності та здійснення безпечного і регулярного перевезення учнів, дітей до місця навчання у сільській місцевості.

На фінансування програм у 2017 році передбачені кошти із районних бюджетів на суму 50 тис. гривень.

Рішенням Новоград-Волинської міської ради від 23.12.2016 року № 214 затверджена «Програма соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб та осіб, які брали участь в антитерористичній операції, і членів їх сімей на 2017 рік». Програма передбачає безоплатне забезпечення оздоровленням та відпочинком дітей, які прибувають із зони АТО, та дітей, які є ВПО.

Рішенням Радомишльської районної ради від 10.03.2017 р. № 154 затверджено Програму соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованої території, районів проведення антитерористичної операції на територію Радомишльського району. Програма передбачає: надання ВПО грошової допомоги як таким, що потрапили у важкі життєві обставини; сприяння у відновленні паспортних документів; надання безоплатної правової допомоги; сприяння у продовженні навчання та здобуття освіти; надання необхідної медичної допомоги; сприяння у питаннях розміщення та створення належних умов для їх тимчасового проживання; відновлення всіх соціальних виплат; надання допомоги у працевлаштуванні.

Бердичівська та Любарська районні ради затвердили Програми соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованої території, районів проведення антитерористичної операції на територію Бердичівського району, учасників антитерористичної операції та членів сімей загиблих учасників антитерористичної операції у 2017 році. Програма передбачає надання ВПО з тимчасово окупованої території та районів проведення АТО грошової допомоги як таким, що потрапили у важкі життєві обставини;

Рішенням Андрушівської районної ради 10.03.2017р. №21 затверджена Програма підтримки внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованої території, районів проведення антитерористичної операції на територію Андрушівського району на 2017-2018 роки. Програма спрямована на розв'язання основних проблем ВПО, які переселилися на територію Андрушівського району у 2017-2018 роках; на працевлаштування громадян, які прибувають із зони АТО; на надання допомоги на лікування та медичну реабілітацію; на передачу в тимчасове користування комунального житла окремим категоріям ВПО.

Аналогічні розпорядження затверджені Ємільчинською та Коростенською районними радами.

У Бердичівському районі Рішенням Бердичівської міської ради від 28.02.2017р. №275 затвер-

джена Програма соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованої території, районів проведення антитерористичної операції на територію м. Бердичева, учасників антитерористичної операції та членів сімей загиблих учасників антитерористичної операції на 2017 рік. Рішенням Бердичівської міської ради від 23.12.2016р. №252 затверджена Міська програма соціального захисту окремих категорій громадян на 2017-2021 роки, яка передбачає надання адресної допомоги ВПО. Аналогічне рішення затверджене Брусилівською районною радою.

Коростенська міська рада затвердила міську комплексну програму «Турбота», якою передбачено надання матеріальної допомоги ГО «Об'єднання вимушених переселенців Донбасу «Добротвор».

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Закарпатській області

В Закарпатській області відсутні регіональні програми, затверджені на виконання Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони.

Програми економічного і соціального розвитку Закарпатської області на 2016 рік не містять якихось згадувань про ВПО. Програма «Турбота» щодо посилення соціального захисту громадян на 2016-2018 роки передбачає надання матеріальної допомоги ВПО у 2017 році.

Звіти в частині ВПО відсутні, є загальні дані в бюджеті щодо фінансування всіх програм, однак вони не дають змоги проаналізувати видатки бюджету в цій сфері.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Запорізькій області

В Запорізькій області відсутні регіональні програми, затверджені на виконання Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони. В області діє мораторій на затвердження нових регіональних програм. Питання захисту ВПО відображені в інших документах. Зокрема, в Рішенні Запорізької міської ради «Про затвердження Міської комплексної програми соціального захисту населення міста Запоріжжя від 25.12.2015 № 9. Метою програми є підвищення рівня соціального захисту малозабезпечених та непрацевдатних громадян: дітей, інвалідів, пенсіонерів, ветеранів; інших категорій громадян, створення умов для надання якісних соціальних послуг.

Програма містить завдання 9 «Підтримка внутрішньо переміщених осіб, які переїхали на територію м. Запоріжжя». На реалізацію даного завдання розроблено комплекс заходів:

- надання одноразової грошової допомоги внутрішньо переміщеним особам, які переїхали на територію Запоріжжя. Розмір грошової допомоги - від 200 до 1000 гривень на сім'ю;
- створення умов для тимчасового проживання та безоплатного харчування ВПО, які переїхали на територію Запоріжжя, через надання грошової допомоги у безготівковій формі закладам, перелік яких затверджений рішенням виконавчого комітету міської ради. Обсяг фінансування тимчасового проживання на 2017 рік: 3038,091 тис. грн. Термін виконання: 2016-2018 роки.

Координацію та контроль за ходом виконання програми здійснює головний розпорядник бюджетних коштів - управління соціального захисту населення Запорізької міської ради.

Рішенням Запорізької обласної ради від 28.01.2016 № 10 «Про обласний бюджет на 2016 рік» (зі змінами та доповненнями) виділено кошти у сумі 5294,395 тис. грн для забезпечення ВПО безоплатним тимчасовим проживанням (за умови оплати вищезазначеними особами вартості комунальних послуг) відповідно до законодавства та безоплатним харчуванням на період до отримання такими особами статусу безробітних або їх працевлаштування, але не більше одного місяця.

Ухвалено також Рішення «Про затвердження міської програми «Допомога переселенцям» від 08.12.2016 № 2/14. Завданням програми є надання грошової допомоги, яка виплачується шляхом її безготівкового перерахування управлінням соціального захисту населення Мелітопольської міської ради Запорізької області на рахунки санаторно-курортних і оздоровчих закладів, закладів та установ соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, а також гуртожитків і готелів відповідно до укладених угод. Загальний обсяг фінансування на 2017 рік становить 800 тис. гривень.

Програма діє протягом I півріччя 2017 року, до моменту закінчення ремонту та прийняття в експлуатацію соціального житла для проживання ВПО.

Джерело фінансування Програми - кошти міського бюджету.

Ухвалено Рішення «Про затвердження Комплексної обласної програми з оздоровлення та відпочинку дітей, сімейної, гендерної політики та протидії торгівлі людьми на 2017-2021 роки» від 26.01.2017 № 957. Мета програми містить завдання забезпечити послугами оздоровлення та відпочинку дітей, які потребують особливої соціальної уваги та підтримки, у тому числі зареєстрованих як ВПО. Обсяг фінансування на 2017 рік: 24398,025 тис. грн. Термін виконання: 2017-2021 роки. Координація та контроль за ходом виконання програми покладено на структурні підрозділи облдержадміністрації.

Ухвалено Рішення про обласну Програму соціальної підтримки ветеранів війни, праці, дітей війни, інвалідів, інших соціальних груп населення, що перебувають у складних життєвих обставинах «Назустріч людям» на 2015 – 2019 роки від 25.12.2014 № 28. Програма передбачає забезпечення ВПО безоплатним тимчасовим проживанням (за умови оплати ними вартості компослуг) відповідно до законодавства та безоплатним харчуванням на період до отримання такими особами статусу безробітних або їх працевлаштування, але не більше 1 місяця. Обсяг фінансування на 2016 рік – 5294,395 тис. грн. На 2017 – не передбачено.

Ухвалено Рішення «Про затвердження Програми соціального захисту дитячого та дорослого населення м. Бердянськ в галузі безоплатного стоматологічного обслуговування на 2017р.». Мета програми - реалізація положень законодавства щодо забезпечення доступних кваліфікованих невідкладних стоматологічних послуг для населення міста; створення умов збереження та покращення здоров'я пільгових категорій населення міста.

Максимальна сума, що виділяється на протезування 1 людини, - 1460 грн. Суми, що перевищують ліміт, сплачуються пацієнтом самостійно. Максимальна сума, що виділяється на протезування 1 особи, яка має статус учасника чи інваліда АТО, становить 8000 грн. Суми, що перевищують встановлений ліміт, сплачуються пацієнтом самостійно.

Термін виконання: 2017 рік. Обсяг фінансування - 820 000 грн.

Програма зайнятості населення Запорізької області на період до 2017 р. (Додаток № 15 від 27.08.2015). Метою Програми є забезпечення регулювання ринку праці за допомогою правового, організаційного та економічного механізмів для створення умов забезпечення зайнятості населення області, його соціального захисту від безробіття та підвищення рівня життя населення за рахунок доходів від трудової діяльності, що передбачає:

- забезпечити сприяння зайнятості ВПО та демобілізованих учасників антитерористичної операції, у тому числі шляхом надання одноразової виплати допомоги з безробіття на організацію підприємницької діяльності, а також шляхом виконання робіт (надання послуг) за цивільно-

правовими договорами, трудовими угодами або на умовах сумісництва;

- забезпечити адресне інформування ВПО щодо працевлаштування в окремих бюджетних установах у разі відсутності трудової книжки, інших необхідних документів;
- залучати до навчання на курсах цільового призначення «Основи підприємницької діяльності» безробітних із числа соціально незахищених категорій населення, у тому числі ВПО для започаткування ними підприємницької діяльності;
- забезпечити професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних, серед іншого ВПО та демобілізованих військовослужбовців-учасників антитерористичної операції відповідно до потреб ринку праці;
- сприяти організації психологічного супроводу в період профнавчання безробітних із числа ВПО та учасників антитерористичної операції силами штатних психологів та соціальних педагогів навчальних закладів (на добровільних і волонтерських засадах);
- забезпечити проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо впровадження в дію підтвердження неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями, у тому числі для ВПО та демобілізованих учасників АТО, із залученням організацій роботодавців;
- забезпечити пошук роботи громадянам України, у тому числі ВПО та демобілізованим учасникам АТО в усіх регіонах України засобами Єдиної інформаційно-аналітичної системи державної служби зайнятості.

Фінансування витрат, пов'язаних із наданням соцпослуг і матеріального забезпечення незайнятому населенню, зареєстрованому в службі зайнятості, здійснюється за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття відповідно до законодавства про зайнятість населення та про страхування на випадок безробіття.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Івано-Франківській області

В Івано-Франківській області відсутні регіональні програми, затверджені на виконання Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони.

Разом з тим в області діє Обласна комплексна програма соціального захисту населення Івано-Франківської області на 2017-2021 роки.

Програму розроблено з метою підвищення рівня соціального захисту окремих категорій населення області, в тому числі ВПО, покращення їх добробуту, медичного обслуговування, надання можливості особам з інвалідністю отримати рівний з іншими громадянами доступ до охорони здоров'я, освіти, зайнятості, професійної орієнтації і професійної підготовки, фізкультури і спорту та створення безбар'єрного середовища в усіх сферах їх життєдіяльності, а також забезпечення проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед населення щодо їх конституційних прав і гарантій, підвищення професійного рівня спеціалістів системи соціального захисту населення та створення умов для залучення інститутів громадянського суспільства до реалізації державної політики у сфері соціального захисту населення.

Програма передбачає:

- забезпечення ВПО запрошеннями для безкоштовного відвідування обласних, районних і міських культурно-мистецьких заходів та місцевих музеїв у межах визначених квот;

- залучення ВПО до участі в конкурсах, вікторинах, концертах, бібліотечних вечорах, інших тематичних заходах, що проводяться в закладах культури;
- організація курсів підвищення рівня володіння державною мовою для різних вікових груп ВПО.
- створення реєстру об'єктів нерухомості (незавершеного будівництва, покинутих житлових будинків, ліквідованих військових містечок, котеджних містечок тощо) та надання їх в оренду або власність ВПО на пільгових умовах.
- сприяння працевлаштуванню ВПО шляхом виплати роботодавцю компенсації витрат на оплату праці та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- виділення земельних ділянок для будівництва житла для ВПО з урахуванням їх потреб і можливостей працевлаштування та розвитку інфраструктури;
- надання комплексної допомоги ВПО та особам, постраждалим від торгівлі людьми і насильства;
- висвітлення у ЗМІ проблем сімей ВПО та шляхів їх вирішення.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Київській області

Аналізуючи інтеграційні програми для ВПО у Київській області, варто зазначити, що на обласному рівні регіональні програми інтеграції та адаптації ВПО не затверджено. На даний момент ведуться роботи щодо розробки відповідної програми.

Під час моніторингу було з'ясовано, що Департамент соціального захисту населення Київської ОДА не має інформації про місцеві програми, які діяли в області протягом 2016 року. З метою консолідації інформації до територіальних громад було направлено запити щодо наявності місцевих програм у регіонах Київської області. Під час опитування було виявлено, що лише в одному регіоні, а саме в Сквирському районі Київської області існує власна програма адаптації ВПО. В інших регіонах, а саме: Вишгородському, Бориспільському, м. Бровари, Переяслав-Хмельницькому та Білоцерківському районах для надання одноразової допомоги ВПО діє розширена програма «Турбота», в яку у 2016 році були внесені ВПО.

У Сквирському районі, відповідно до розробленої програми, бюджет якої становив 500 тис. грн, було проведено 35 заходів із надання підтримки та послуг внутрішньо переміщеним особам.

У Білоцерківському районі 15 внутрішньо переміщених осіб отримали житло (загальна площа наданого житла 230 кв.м.).

У Бородянському районі, не зважаючи на розроблений план заходів, не було виділено фінансування, тож заходи протягом 2016 року не проводились.

В м. Березань, відповідно до розпорядження міської ради від 13.02.2017. №16 «Про організацію соціального забезпечення осіб, які переміщуються з м. Авдіївка Донецької області, та надання гуманітарної допомоги мешканцям зазначеного міста, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації», затверджено план заходів, пов'язаних із соціальним забезпеченням осіб, що переміщуються з м. Авдіївка Донецької області, та передбачено фінансування у розмірі 15500 грн.

До Васильківської міської ради за програмою «Турбота» звернулось 28 ВПО, з них 19 осіб отримало одноразову допомогу на загальну суму 42 147 грн.

У Києво-Святошинському районі у 2016 році за програмою «Турбота» звернулось 54 ВПО, отримали допомогу на загальну суму 96 400 грн.

В місті Обухові проводились заходи із оздоровлення та забезпечення продуктами харчування

ня дітей ВПО. Рішенням виконкому 15 особам надано матеріальну допомогу в зв'язку зі скрутним матеріальним становищем та матеріальну допомогу на лікування. Дві сім'ї із числа внутрішньо переміщених осіб отримали службове житло по вул. Каштанова, 28/80 (загальна площа 33,9 кв.м.), та Каштанова, 28/81 (загальна площа 33,9 кв.м.).

У Тетіївському районі одній сім'ї також було надано житло у користування, площа не зазначається.

Деякі регіони зазначали, що місцева програма не розроблялась, оскільки на обласному рівні дана програма розроблена та затверджена не була.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Кіровоградській області

Розпорядженням голови Кіровоградської обласної державної адміністрації 12.03.2016 року № 106-р затверджені заходи щодо реалізації комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року в області.

План заходів містить значну частину передбачених програмою заходів, втім розпорядження не містить ані посилання на джерела фінансування, ані власної системи оцінки. Структурні підрозділи ОДА та департаменти, відповідно пунктів 4 та 5 зазначеного розпорядження, звітують до Мінсоцполітики про хід виконання плану.

Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2016 рік містила окремий стратегічний напрямок: "Створення умов для розв'язання нагальних проблем переселенців". У тексті програми термін "внутрішньо переміщена особа" вживається на рівні зі словом переселенець. Весь розділ містить лише 3 пункти: вжиття заходів щодо реалізації проекту «Побудуємо майбутнє разом»; забезпечення ведення обліку внутрішньо переміщених осіб, видача довідок та внесення до Єдиної інформаційної бази даних про таких осіб та надання щомісячної адресної допомоги; надання соціальної та/або психологічної підтримки внутрішньо переміщеним особам, організації надання їм допомоги з урахуванням визначених потреб.

Критерії оцінки ефективності відсутні. Втім, серед основних завдань міста Кіровоград (нині Кропивницький) на 2016 рік значиться:

1) забезпечення ведення обліку внутрішньо переміщених осіб, видача довідок та внесення до Єдиної інформаційної бази даних про таких осіб та надання щомісячної адресної допомоги;

2) задоволення потреб найбільш вразливих соціальних груп шляхом створення спеціальних патронатних служб у місцях найбільшої концентрації переселенців;

3) створення умов для навчання дітей, зокрема організація підвезення дітей до шкіл, гарантії можливості проходження зовнішнього незалежного оцінювання для випускників, забезпечення підручниками, виділення державних дотацій на шкільне харчування тощо;

4) спрощення для переселенців процедур реєстрації в органах державної влади, сприяння у працевлаштуванні;

5) забезпечення доступу переселенців до соціальних послуг, закладів освіти та охорони здоров'я незалежно від місця їх розташування;

6) вжиття заходів, спрямованих на забезпечення житлом осіб, які тимчасово переміщені в область, шляхом проведення реконструкцій і капітальних ремонтів вільних приміщень, будівництва житлових будинків, придбання і оренди житла за рахунок різних джерел фінансування.

В завданнях міста Олександрії:

1) забезпечення ведення обліку внутрішньо переміщених осіб, видача довідок та внесення до Єдиної інформаційної бази даних про таких осіб та надання щомісячної адресної допомоги;

2) задоволення потреб найбільш вразливих соціальних груп (інвалідів, людей похилого віку, дітей, позбавлених батьківської опіки) шляхом створення спеціальних патронатних служб у місцях найбільшої концентрації переселенців, створення умов для навчання дітей;

3) спрощення для переселенців процедур реєстрації в органах державної влади, сприяння у працевлаштуванні та забезпечення доступу переселенців до соціальних послуг, закладів освіти та охорони здоров'я незалежно від місця їх розташування;

4) вжиття заходів, спрямованих на забезпечення житлом осіб, які тимчасово переміщені в місто.

Аналогічні завдання ставляться перед містами Світловодськ, Благовіщенськ та районами області. В усіх розділах ВПО згадуються лише в завданнях, згадки про них в планах заходів, критеріях ефективності тощо відсутні.

Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2017 рік містить окремий розділ «Підтримка армії та захист військовослужбовців, населення, яке постраждало від окупації та проведення антитерористичної операції». Згідно нього, до завдань програми належить: забезпечення функціонування Регіонального штабу з питань соціального забезпечення громадян України з тимчасово окупованих територій та районів проведення антитерористичної операції; координація роботи громадських, благодійних, волонтерських, релігійних організацій для надання грошової, матеріальної, психологічної та іншої допомоги учасникам АТО, сім'ям загиблих (постраждалих) під час проведення АТО, внутрішньо переміщеним особам.

Цей же розділ містить підрозділ, який визначає кількісні та якісні критерії ефективності виконання Програми, до яких належать: задоволення соціально важливих послуг внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованої території та територій, де проводиться АТО.

Не зважаючи на те що в назві завдання згадуються ВПО, у наведеному переліку вони відсутні.

У завданнях міст Олександрівка, Світлодарськ, Благовіщенськ, Бобринецького району, Вільшанського району, Гайворонського району, Голованівського району, Добровеличківського району, Долинського району, Знам'янського району, Кіровоградського району, Компаніївського району, Маловисківського району, Новгородківського району, Новоархангельського району згадки про ВПО взагалі відсутні.

Таким чином, аналізуюч затверджену програму, можна зробити висновки:

1. У текстах обох програм внутрішньо переміщені особи згадуються як вимушено та тимчасово переміщені і переселенці.

2. Якщо у 2016 році забезпечення житлом значилось як одне з програмних завдань, то у 2017 єдине конкретне завдання - координація допомоги. Усі інші пункти не конкретизовані.

3. Програма не має критеріїв ефективності щодо надання допомоги ВПО. Внесена до критеріїв фраза «задоволення соціально важливих послуг тимчасово переміщених осіб з тимчасово окупованої території та територій, де проводиться АТО» - радше, задання, ніж критерій ефективності.

З 2015 року у рамках Програми ЄС «Підтримка громад, які опинилися в зоні конфлікту в Україні» на території області впроваджувався проект «Побудуємо майбутнє разом!», який передбачає створення належних умов для проживання, отримання освітніх послуг та адаптації в суспільстві ВПО.

У березні 2017 р. проект було завершено. В рамках проекту у смт. Новгородка Новгородківського району проведено капітальний ремонт гуртожитку ПТУ №36, в якому мають змогу оселитися 150 молодих сімей ВПО з дітьми. Також проведено капітальний ремонт ДНЗ «Світлячок» на 70 місць. Загальна вартість Проекту становить 712 тис. євро, що дорівнює 206 422,29 тис.грн, з них: кошти ЄС - 640,8 тис. євро, 71 тис. євро - з обласного бюджету, районного та селищного бюджетів Новгородківського

району. На реалізацію Проекту із місцевого бюджетів області і Новгородківського району у 2016 р. виділено додатково понад 8,7 млн грн. На 2017 рік – із обласного бюджету додатково виділено 2,3 млн грн.

Християнською церквою «Победа» надано допомогу ВПО на суму 20 247 грн. Громадою Кіровоградського обласного відділення Української філії Міжнародної християнської благодійної організації «Армія Спасіння» надано допомогу 400 особам (продукти харчування) на загальну суму 40 000 грн. Також 150 подарунків отримали діти на новорічні свята. Церквою євангельських християн-баптистів у Кіровоградській області розглянуто та задоволено 100 звернень на загальну суму 50 270 грн. (одяг, подарунки).

Обсяг залучених донорських коштів Кіровоградською обласною організацією Товариства Червоного Хреста України.

Рік	2015	2016	2017
Обсяг коштів, у тис. грн	261,931	221,793	83,900
Середній розмір допомоги на 1 родину, у грн	654,83	492,87	139,41

З початку 2017 року Кіровоградською обласною організацією Товариства Червоного Хреста України розглянуто 247 звернень та надано відповідну гуманітарну допомогу (одяг, посуд, речі побутового вжитку тощо) на загальну суму 60191 грн.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Луганській області

Під час моніторингу Луганської області цікавим виявився той факт, що не зважаючи на безпрецедентні зусилля громадськості та міжнародних донорів, колосальні ресурси, затрачені у 2015 році на розробку регіональної цільової програми «Адаптація ВПО у містах та районах Луганської області на 2016 рік» та місцевих планів дій з її реалізації, вона так і не була прийнята.

У розробці програми та планів дій брали участь робоча група від облдержадміністрації, 11 робочих груп від райдержадміністрацій (Біловодська, Білокуракинська, Кременська, Марківська, Міловська, Новоайдарська, Новопсковська, Попаснянська, Сватівська, Станично-Луганська, Старобільська, Троїцька) та три робочі групи від міськвиконкомів (міст Северодонецьк, Лисичанськ, Рубіжне), програма розроблялась за фінансової підтримки Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, Національною Координаційною радою Програми ООН щодо населених пунктів (UN-Habitat) в Україні, Комітетом Верховної Ради України з питань охорони здоров'я і Мінсоцполітики України, однак так і не була реалізована.

Розпорядження голови Луганської обласної державної адміністрації - керівника обласної військово-цивільної адміністрації «Про затвердження Регіональної цільової програми щодо підтримки та адаптації внутрішньо переміщених осіб у Луганській області на 2017-2018 роки» від 03.02.2017 року стало першою затвердженою регіональною програмою з інтеграції ВПО у цій області.

Мета програми: розв'язання основних проблем внутрішньо переміщених осіб, які перебувають на території Луганської області, підконтрольній українській владі, та зниження рівня соціальної напруженості серед них і в суспільстві; сприяння соціальній адаптації таких осіб за новим місцем

проживання; допомога в забезпеченні створення належних умов для життєдіяльності, прав та реалізації потенціалу; забезпечення соціальної, медичної, психологічної та матеріальної підтримки.

Виконання заходів програми дасть змогу:

- надати одноразову матеріальну допомогу внутрішньо переміщеним особам за рахунок обласного бюджету в сумі 616,50 тис. грн;

- створити реєстр об'єктів нерухомості, розроблення проектів, виділення земельних ділянок для будівництва житла, впровадження технологій швидкого будівництва житла за рахунок залишків коштів місцевих бюджетів населених пунктів Луганської області, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження у сумі 150000 тис. грн;

- надати безкоштовне харчування 3000 учнів 5-11 класів з числа ВПО на суму 20331 тис. грн;

- здійснити компенсацію для роботодавців, які створюють робочі місця для внутрішньо переміщених осіб, на суму 2804 тис. грн;

- підвищити обізнаність внутрішньо переміщених осіб щодо своїх прав;

- забезпечити реалізацію права 293416 внутрішньо переміщених осіб на кваліфіковану медичну допомогу і доступ до ліків, в тому числі для 8025 інвалідів, 23855 дітей;

- знизити рівень соціальної напруги в суспільстві та забезпечити неконфліктну інтеграцію переселених громадян за новим місцем проживання.

Розподіл джерел фінансування: обласний бюджет – 150615, 5 тис. грн; міські та районні бюджети – 56831 тис. грн; інші джерела – 649174,4 тис. грн; всього: 856594,9 тис. грн.

Показники витрат	Сума, у тис. грн
Обсяг витрат з місцевого бюджету на компенсацію в регіоні внутрішньо переміщеним особам завданої їм майнової (матеріальної) та моральної шкоди	57447,5
Обсяг інвестицій у житло в регіоні для ВПО	150000
Обсяг залучених донорських коштів (допомоги) для розв'язання проблем ВПО	649174,4

В межах програми планується побудувати 16223 кв. м. житла при потребі (соціальна норма житла 13,65 кв. м.) 3961285 кв. м. житла для ВПО в Луганській області.

Варто також відзначити:

Рішення Біловодської районної ради «Про затвердження місцевої цільової програми «Адаптація внутрішньо переміщених осіб у Біловодському районі Луганської області на 2016 рік», від 25.02.2016 № 6/4.

Мета програми: вирішення основних проблем внутрішньо переміщених осіб; зменшення соціальної напруги; забезпечення соціальною, медичною підтримкою внутрішньо переміщених осіб; забезпечення належних умов життєдіяльності; сприяння у працевлаштуванні тощо.

Програма спрямована на вирішення основних проблем ВПО шляхом розширення кола соціальних гарантій для цієї категорії осіб. Для досягнення мети реалізації Програми передбачено затвердити складові програми - Паспорту місцевої цільової програми за напрямками:

1. За напрямком «Соціальний захист»:

- 1.1. Надання соціальних послуг мультидисциплінарною командою 649 особам глибокого похи-

лого віку з числа ВПО Біловодського району (загальний обсяг фінансування - 1125,786 тис. грн).

1.2. Організація роботи послуги «Соціальне таксі» для 29 осіб з вадами опорно-рухового апарату з числа ВПО Біловодського району (загальний обсяг фінансування – 1078,412 тис. грн).

2. За напрямком «Охорона здоров'я»:

2.1. Надання вторинної медичної допомоги щодо забезпечення інсуліном 25 (100%) інсулінозалежних хворих на цукровий діабет з числа ВПО відповідно до соціальних нормативів та державних гарантій (загальний обсяг фінансування – 446,276 тис. грн).

2.2. Надання первинної медичної допомоги щодо вакцинації згідно календаря щеплень 152 дітям (100%) віком до 1 року, 171 дитині (100%) віком 1,5 року, 82 дітям (100%) віком 6 років, 64 дітям (100 %) віком до 14 років, 54 дітям (100 %) віком 16 років з числа ВПО (загальний обсяг фінансування – 363,970 тис. грн).

2.3. Забезпечення 72 дітей (51,0%) віком до 1 року з числа ВПО дитячими адаптованими молочними сумішами відповідно до соціальних нормативів та державних гарантій (загальний обсяг фінансування – 194,400 тис. грн).

2.4. «Надання медичної допомоги 97 інвалідам (11,75%) з числа ВПО щодо забезпечення необхідними лікарськими засобами згідно постанови Уряду від 17.08.1998 р. № 1303 «Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань» (загальний обсяг фінансування – 118,800 тис. грн).

2.5. «Реконструкція двоповерхового корпусу з переобладнанням приміщень під розміщення 20 ліжок терапевтичного профілю, діагностичного центру та стоматологічного кабінету для надання вторинної стаціонарної медичної допомоги 65 (розрахункова цифра) особам з числа ВПО щомісячно» (загальний обсяг фінансування – 5280,552 тис. грн).

2.6. Забезпечення 19190 осіб (100%) із числа ВПО, які проживають в сільській місцевості, доступною якісною кваліфікованою медичною допомогою шляхом впровадження телемедицини в лікувально-профілактичних закладах Біловодського району первинного та вторинного рівня (загальний обсяг фінансування – 18119,880 тис. грн).

2.7. «Надання медичних послуг з проведення туберкулінодіагностики 1596 дітям віком 4-14 років (100%) з числа ВПО на первинному рівні» (загальний обсяг фінансування – 116,068 тис. грн).

3. За напрямком «Житло»:

3.1. Реконструкція соціального гуртожитку на 192 ВПО-пенсіонерів та самотніх ВПО з влаштуванням на першому поверсі банно-прального комплексу на 100 осіб загальною площею 4000 м² за адресою: смт. Біловодськ, вул. К.Маркса, 32а. (загальний обсяг фінансування – 20973,500 тис. грн).

3.2. Будівництво житлового кварталу соціального призначення на 2000 ВПО з числа сімей з дітьми загальною площею 40000 м² за адресою: смт. Біловодськ, вул. Комсомольська (загальний обсяг фінансування – 299632,0 тис. грн).

4. За напрямком «Зайнятість»:

4.1. Створення 5 робочих місць для ВПО у банно-пральному комплексі (загальний обсяг фінансування – 337,642 тис. грн).

4.2. Організація громадських робіт на території Біловодського району для 15 працездатних осіб з числа ВПО (загальний обсяг фінансування – 1493,29 тис. грн).

Фінансове забезпечення Програми проводиться за рахунок коштів обласного, місцевих бюджетів та інших джерел.

Загальний обсяг ресурсів, які планується залучити на виконання 13 проектів Програми, становить 349,280 млн грн.

Рішення Білокуракинської районної ради «Про затвердження Комплексної районної програми з підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції до Білокуракинського району, на період до 2017 року» від 17.06.2016, № 9/6.

Мета програми: вирішення основних проблем внутрішньо переміщених осіб; зменшення соціальної напруги серед них; забезпечення соціальної, фізичної, медичної, психофізіологічної та матеріальної підтримки внутрішньо переміщених осіб; забезпечення належних умов життєдіяльності; надання внутрішньо переміщеним особам з тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції грошової допомоги як таким, що потрапили у важкі життєві обставини; сприяння у працевлаштуванні тощо.

Рішення Міловської районної ради «Про затвердження районної програми підтримки соціальної адаптації та реінтеграції внутрішньо переміщених осіб на 2016-2017 роки», від 07.2016, № 8.

Метою Програми є вирішення основних проблем ВПО, зменшення соціальної напруги серед них, забезпечення соціальної, фізичної, медичної, психофізіологічної та матеріальної підтримки внутрішньо переміщених осіб, забезпечення їм належних умов життєдіяльності, надання ВПО грошової допомоги, як таким, що потрапили у важкі життєві обставини, сприяння у працевлаштуванні тощо.

Програма спрямована на поступове вирішення основних проблем і зменшення соціальної напруги серед внутрішньо переміщених осіб шляхом розширення кола соціальних гарантій для цієї категорії осіб. Для досягнення основної мети передбачено здійснити заходи правового, соціального характеру.

Програма здійснюється шляхом: інформаційно-правового забезпечення - підвищення рівня інформованості серед ВПО та надання їм правової допомоги; соціального забезпечення – надання підтримки ВПО, створення умов для поліпшення їх життя, підтримки статутної діяльності громадських об'єднань ВПО тощо.

До результативних показників програми належать показники затрат: кількість ВПО, що звернулися за відповідною послугою, допомогою, та кількість проведених заходів, наданих послуг, а також показники продукту: кількість одержувачів соціальних послуг, допомог; показники ефективності: середній розмір соціальних послуг, допомоги на одну особу/сім'ю; вартість надання послуг; показники якості: відсоток забезпечення (задоволення) відповідними соціальними послугами одержувачів до загальної їх кількості.

Фінансове забезпечення заходів, передбачених цією програмою, проводиться за рахунок коштів державного, обласного, районного бюджетів та інших джерел.

Обсяг ресурсів, які планується залучити на виконання програми у тому числі з:

Державного бюджету – 20000 тис. грн;

обласного бюджету – 0 грн;

районного бюджету – 87 тис. грн;

інших джерел фінансування – 0 грн.

Рішення Сватівської районної ради «Про затвердження районної Програми інтеграції, соціальної адаптації та захисту внутрішньо переміщених осіб на 2016-2017 рр.», від 12.05.2016, № 8/7.

Мета програми: вирішення основних проблем ВПО; зменшення соціальної напруги; забезпечення соціальної, фізичної, медичної, психофізіологічної підтримки ВПО; забезпечення належних умов життєдіяльності; сприяння у працевлаштуванні тощо.

Програма реалізується шляхом здійснення заходів за напрямками:

- інформаційно-правовому - підвищення рівня інформованості серед внутрішньо переміщених осіб та надання їм правової допомоги;
- соціальному - здійснення підтримки внутрішньо переміщених осіб, створення умов для поліпшення їх життя, підтримка статутної діяльності громадських об'єднань внутрішньо переміщених осіб тощо;
- медичному - збереження здоров'я внутрішньо переміщених осіб, створення умов для медичного обслуговування.

Виконання заходів, передбачених цією програмою, потребує виділення коштів з районного бюджету у сумі – 194 тис. грн, в тому числі: 2016 рік – 83 тис. грн, 2017 рік – 111 тис. грн, які будуть спрямовані на надання медичної допомоги ВПО.

З метою реалізації програми визначено напрями та заходи, а також відповідальних за виконання, джерела та обсяги.

Рішення Троїцької районної ради «Про затвердження районної Програми інтеграції, соціальної адаптації та захисту внутрішньо переміщених осіб на 2016 рік».

Мета програми: вирішення основних проблем внутрішньо переміщених осіб; зменшення соціальної напруги; забезпечення соціальної, фізичної, медичної, психофізіологічної та матеріальної підтримки внутрішньо переміщених осіб; забезпечення належних умов життєдіяльності; надання внутрішньо переміщеним особам з тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції грошової допомоги як таким, що потрапили у важкі життєві обставини; сприяння у працевлаштуванні тощо.

Програма спрямована на поступове вирішення основних проблем і зменшення соціальної напруги серед внутрішньо переміщених осіб шляхом розширення кола соціальних гарантій для цієї категорії осіб. Для досягнення основної мети передбачено здійснити заходи правового, соціального, медичного, транспортно-побутового та культурно-масового характеру.

Програма реалізується шляхом здійснення заходів за напрямками:

- інформаційно-правовому - підвищення рівня інформованості серед внутрішньо переміщених осіб та надання їм правової допомоги;
- соціальному - здійснення підтримки внутрішньо переміщених осіб, створення умов для поліпшення їх життя, підтримка статутної діяльності громадських об'єднань внутрішньо переміщених осіб тощо;
- медичному - збереження здоров'я внутрішньо переміщених осіб, створення умов для медичного обслуговування.

Фінансове забезпечення заходів, передбачених цією програмою, проводиться за рахунок коштів місцевих бюджетів та інших джерел.

Обсяг ресурсів, які планується залучити на виконання програми, становить 18 тис. грн, у тому числі з коштів інших джерел – 18 тис. грн.

З метою реалізації програми визначено напрями та заходи, а також відповідальних за виконання, джерела та обсяги.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Львівській області

29.03.2016 року на сесії Львівської обласної ради було затверджено Стратегію розвитку Львівської області на період до 2020 року.

План реалізації стратегії – це каталог проектних ідей, на основі яких структурні підрозділи облдержадміністрації, інші суб'єкти регіонального розвитку напрацьовують обласні програми, проекти для державного фонду регіонального розвитку (ДФРР), міжнародної технічної допомоги (МТД) та ін.

План передбачає понад 200 проектних пропозицій на 19 млрд грн, які будуть фінансуватися з обласного бюджету, ДФРР, МТД, а найбільше – за рахунок приватних інвестицій.

Одним з важливих завдань з підвищення якості життя є заходи соціальної підтримки внутрішньо переміщених громадян, які тимчасово перебувають у Львівській області. Операційні цілі, розроблені радником з питань ВПО, включені в план заходів і передбачають надання матеріальної допомоги громадянам та сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Управлінням соціального захисту департаменту гуманітарної політики Львівської міської ради підтримані пропозиції радника щодо затвердження міської програми соціального захисту внутрішньо переміщених осіб (ухвала Львівської міської ради №779 від 07.14.2016 зі змінами від 24.01.2017), на яку у 2017 році виділено 498 тис. грн.

Програма передбачає надання одноразової матеріальної допомоги внутрішньо переміщеним особам (у разі тривалої хвороби, інших особливих обставин), розмір якої визначається згідно з рішенням комісії для розгляду заяв громадян щодо надання одноразової матеріальної допомоги для мешканців м. Львова та внутрішньо переміщених осіб (надалі – комісія), яка утворюється при управлінні соціального захисту департаменту гуманітарної політики Львівської міської ради або Львівським міським головою.

Фінансування програми здійснюється за рахунок видатків загального фонду міського бюджету Львова.

Низка інтеграційних програм реалізована службою зайнятості та громадськими організаціями за підтримки міжнародних організацій. На базі міського центру зайнятості впродовж двох років реалізовувався проект «Тепла галявина», у рамках якого безробітні з числа переселенців вивчали аспекти подолання негативних емоцій, освоювали навички тренерської діяльності, щоб згодом передавати набуті знання іншим.

Загалом психологічну підтримку «Теплої галявини» отримало понад 200 осіб з числа ВПО.

Проекти «Новий відлік» та «Новий відлік-2» реалізовувалися ГО «Клуб Ділових Людей» за підтримки Міжнародного фонду «Відродження».

Проект «Новий старт» реалізовувався ГО «Центр просвітництва та розвитку людини» за підтримки Посольства Литви в Україні.

Проект «Міграція задля загального блага» реалізовувався ГО «Клуб Ділових Людей» за підтримки Міжнародної організації з міграції та UKaid.

«Тренінги, розширення економічних можливостей, допоміжні технології та послуги медичної/фізичної реабілітації» - ВГО «Національна Асамблея людей з інвалідністю України» спільно з Української асоціацією фізичної терапії та UCP WheelsforHumanity (США) за підтримки Агентства міжнародного розвитку Уряду США (USAID).

До зазначених проектів радником залучено 135 бажаючих та ініціативних ВПО, з яких 112 отримали гранти на започаткування підприємницької діяльності.

У серпні 2016 року розпочато роботу над реалізацією програми менторства у трьох областях України (Львівській, Запорізькій та Кіровоградській) у партнерстві з ГО «Фундація прав людини» (м. Київ), Естонським центром інформації та гендерних досліджень (ENUT) та за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ Естонії.

Головним завданням проекту є надання інформаційної і правової допомоги внутрішньо переміщеним особам у започаткуванні власного бізнесу. У рамках даного проекту радником проведено 6 тренінгів з основ мікропідприємництва, оподаткування тощо. До проекту залучено 35 осіб.

З березня 2017 року за сприяння МОМ та фінансової підтримки Європейського союзу ГО «Центр «Жіночі перспективи» реалізується проект «Сприяння відбудові та сталому розв'язанню проблем ВПО та постраждалого від конфлікту населення в Україні», мета якого – дати можливість ВПО, учасникам бойових дій в районах АТО, місцевим шукаючим роботу започаткувати власну справу чи перекваліфікуватись. Передбачено сформувати три групи по 25-30 осіб кожна.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Миколаївській області

В області діє Розпорядження Миколаївської обласної державної адміністрації «Про затвердження плану заходів з виконання Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року в Миколаївській області» від 30.03.2016, № 99-р.

Мета розпорядження: розв'язання нагальних проблем внутрішньо переміщених осіб, сприяння інтеграції та соціальній адаптації таких осіб за новим місцем проживання, зниження рівня соціальної напруженості серед них і в суспільстві, надання допомоги в забезпеченні створення належних умов для життєдіяльності, прав та реалізації потенціалу, забезпечення соціальної, медичної, психологічної та матеріальної підтримки, створення сприятливих умов для добровільного повернення на місце попереднього проживання (за умови повного фактичного припинення бойових дій на територіях, на яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження). Термін виконання: 2016-2017 роки.

Діє рішення Миколаївської обласної ради «Про затвердження Комплексної програми соціального захисту населення «Турбота» на період до 2020 року» від 22.12.2016, №5. Мета програми: вирішення невідкладних питань організаційного, матеріально-технічного, медичного та соціально-побутового обслуговування громадян, які перебувають у складних життєвих обставинах, координація дій органів виконавчої влади, громадських організацій, благодійних фондів, діяльність яких має соціальну спрямованість.

Пунктом 1 заходів щодо виконання програми передбачено: «Проводити планомірне обстеження умов проживання осіб похилого віку, інвалідів, багатодітних та малозабезпечених сімей, постраждалих та ліквідаторів наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, сімей вимушених переселенців зі сходу України та сімей учасників антитерористичної операції з метою визначення осіб, які потребують різних видів допомоги, та вчасного реагування у разі виникнення проблем». Термін виконання: 2017-2020 роки.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО в Одеській області

В Одеській області відсутні регіональні програми, затверджені на виконання Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони.

Протоколом узгоджувальної наради щодо врегулювання питання відшкодування санаторно-курортним закладам Одеської області коштів за проживання внутрішньо переміщених осіб від 5 квітня 2016 року було вирішено Одеській облдержадміністрації підготувати пропозиції, розрахунки та обґрунтування, підтверджуючі документи щодо відшкодування сум витрат за проживання та харчування внутрішньо переміщених осіб з обмеженими фізичними можливостями (без урахування прибутку), за період з 6 жовтня 2014 р. до 1 червня 2015 р. в санаторно-курортних закладах Одеської області («Куяльник», «Сенетате», «Сперанца», «Плай») та надати інформацію про допомогу благодійних, міжнародних фондів та інших джерел фінансування, не заборонених чинним законодавством, Мінфіну та Мінекономрозвитку з метою підготовки узагальненого висновку щодо підстав виділення коштів з резервного фонду державного бюджету. Сьогодні підготовлено проект постанови КМУ про виділення санаторіям Одещини коштів на погашення зазначеної заборгованості.

З метою погашення заборгованості перед санаторно-курортними закладами Одеської області за проживання внутрішньо переміщених осіб обласною державною адміністрацією були надіслані листи Мінекономрозвитку, Мінсоцполітики та Мінфіну від 24 лютого 2016 року №211/02-38/06/812; від 16 червня 2016 року №3397/02-19/05/2906; від 31.10.2016 №6045/02-20/05/5445; від 30.12.2016 №6765/02-20/05/6963 та від 30.12.2016 №6045/02-20/05/6963 щодо вирішення питання про виділення з резервного фонду коштів з розрахунками та калькуляцією сум, заявлених санаторіями.

У 2016 році заходами обласної цільової програми «Захист і Турбота», затвердженої рішенням Одеської обласної ради від 21 грудня 2015 року №35–VII (із змінами від 26.05.2016 №142-VII), передбачено часткове відшкодування витрат санаторіям, в яких сьогодні проживають внутрішньо переміщені особи, а саме: ДП «Клінічний санаторій імені Пирогова» та ТОВ «Губернатор» санаторій «Сенетате» в обсязі 1998,1 тис. грн.

Зазначені кошти розподілені розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 10.06.2016, №363/А-2016 «Про виділення коштів Департаменту охорони здоров'я та соціального захисту населення Одеської обласної державної адміністрації» у сумі 1998,1 тис. грн та профінансовані у повному обсязі.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Полтавській області

У Полтавській області відсутні регіональні програми, затверджені на виконання Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони.

З 2014 року в області прийнято 14 програм, де цільовою аудиторією є ВПО.

При цьому у 2016 році обсяг витрат з місцевого бюджету на соціальну допомогу внутрішньо переміщеним особам в регіоні становив 282000,8 тис. грн; обсяг залучених донорських коштів (допомоги) для розв'язання проблем внутрішньо переміщених осіб - 500000 тис. грн.

Протягом 2016 року в області реалізовано 26 проектів громадських об'єднань, запропонованих для розв'язання проблем внутрішньо переміщених осіб. Реалізовано 2500 заходів з надання підтримки та послуг внутрішньо переміщеним особам.

Спільно з міжнародними організаціями у напрямі надання допомоги внутрішньо переміщеним особам реалізовано 68 проектів, 90 внутрішньо переміщених осіб одержали житло - це 0,3% від загальної потреби.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Рівненській області

У Рівненській області розпорядженням в.о голови ОДА від 04.03.2016р. №104 затверджений «План заходів з реалізації Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення АТО в інші регіони». Однак за програмою кошти не виділялись.

Передбачалося, що в межах програми будуть реалізовані такі заходи:

Вдосконалення механізму міжвідомчої та міжсекторальної координації здійснення заходів з інтеграції, соціальної адаптації та захисту громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в Рівненську область (далі - переселені громадяни), зокрема доопрацювання програмного забезпечення Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб шляхом доповнення даними щодо розміщення, працевлаштування, рівня освіти, спеціалізації за професійною освітою та потреб і намірів переселених громадян.

Надання матеріальної допомоги на переїзд, вирішення житлових питань, облаштування переселених громадян у місцях тимчасового переселення.

Задоволення першочергових потреб переселених громадян, зокрема здійснення забезпечення необхідною медичною допомогою, гуманітарною допомогою, харчуванням і місцями для тимчасового перебування.

Забезпечення тимчасового розміщення сімей переселених громадян, у складі яких є інваліди без уражень опорно-рухового апарату, які не потребують додаткових умов облаштування житла, у приміщеннях установ та закладів, приватних домовітках (зокрема в сільській місцевості), якомога ближче до медичних і соціальних закладів.

Заходи реалізовані не були.

Розпорядження голови облдержадміністрації від 27.05.2015 № 273 «Про план на 2015 – 2017 роки з реалізації Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2020 року» містить розділ 6. 12. Підвищення ефективності та адресності соціального захисту населення: забезпечення обліку осіб, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення АТО, надання їм щомісячної адресної допомоги для покриття витрат на проживання (в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг);

Розпорядженням голови ОДА від 08.09.2014р. №417 внесено зміни до «Обласної програми матеріальної підтримки найбільш незахищених верств населення на 2013 – 2017 рр., в частині внесення в нього ВПО.

Рішенням обласної ради від 25.12.2015р. №19 затверджена Обласна цільова програма індивідуального житлового будівництва у сільській місцевості «Власний дім» на 2016-2020рр. Відповідно до п. 4 Регіональних правил надання довгострокових кредитів за рахунок кредитних ресурсів Фонду, учасниками можуть бути громадяни, які постійно проживають (або переселя-

ються для постійного проживання), будують, купують, споруджують інженерні мережі в сільській місцевості, а також особи, на яких поширюється дія п. 19 і 20 ч. 1 ст. 6 та абзацу 4 п. 1 статті 10 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та громадяни, які перебувають на обліку внутрішньо переміщених осіб.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Сумській області

В Сумській області відсутні регіональні програми, затверджені на виконання Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони.

Обсяг залучених донорських коштів (допомоги) для розв'язання проблем внутрішньо переміщених осіб 444,8 тис. грн.

Кількість проектів громадських об'єднань, запропонованих для розв'язання проблем внутрішньо переміщених осіб/частка реалізованих проектів - 10/9.

Кількість проведених заходів з надання підтримки та послуг внутрішньо переміщеним особам - більше 100.

Кількість реалізованих спільних проектів з міжнародними організаціями у напрямі надання допомоги внутрішньо переміщеним особам - 4.

Аналіз цільових регіональних програм в області показав, що увага ВПО приділяється тільки у вигляді заходів, які внесені до Обласної комплексної програми соціального захисту населення на 2017-2021 роки. Фінансування на ці заходи з обласного бюджету - нульове. На ці заходи залучені кошти з інших джерел, а саме - спільної програми ГО «Ліга соціальних працівників» та МОМ.

Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програми, становить - 42449,89 тис. грн, з них:

кошти державного бюджету – 3606 тис. грн;

кошти обласного бюджету – 37964,09 тис. грн / 0 на ВПО;

інші джерела – 879,8 тис. грн / 444,8 на ВПО.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Тернопільській області

Розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 29 лютого 2016 року № 107-од затверджено план заходів щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції на територію області, на період до 2017 року.

На його виконання розпорядженням голови Тернопільської районної державної адміністрації від «04» квітня 2016р. № 111-од затверджено план заходів щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції на територію району, на період до 2017 року.

На відміну від багатьох інших планів, проаналізованих в ході цього дослідження, цей документ

містить розділ «очікувані результати». Втім, формулювання, які використовуються в ньому, не містять кількісних чи якісних показників, які б дозволили казати про досягнення чи недосагнення їх. Цей розділ містить опис процесів, а не результатів. До очікуваних результатів належить: удосконалення системи обміну інформацією між центральними та місцевими органами виконавчої влади; запобігання стигматизації та дискримінації переселених громадян; зменшення соціальної напруги, активізація потенціалу переселених громадян щодо участі в житті приймаючих громад; контроль та аналіз виконання зазначеного плану заходів; надання допомоги під час переміщення; надання необхідної підтримки після залишення небезпечної зони в пунктах тимчасового перебування, в місцях тимчасового проживання; задоволення потреб сімей переселених громадян, у складі яких є інваліди тощо. Варто зазначити, що більша частина завдань не містить навіть таких показників результату.

Розпорядженням голови Чортківської районної державної адміністрації від 15 березня 2016 року № 92-од затверджено план заходів щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції на території району, на період до 2017 року. Затверджені заходи в обох постановках РДА ідентичні.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Харківській області

В Харківській області відсутні регіональні програми, затверджені на виконання Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони.

В області реалізується понад 20 цільових програм, в які внесені питання підтримки ВПО.

Комплексна Програма соціального захисту населення Харківської області на 2016 – 2020 роки здійснюється за рахунок коштів, передбачених у обласному бюджеті у галузі «Соціальний захист та соціальне забезпечення», у межах можливостей обласного бюджету, коштів Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, а також інших джерел фінансування, не заборонених чинним законодавством України.

Серед очікуваних результатів реалізації програми - створити в будинках-інтернатах системи соціального захисту населення комфортні умови проживання самотніх осіб, які потребують постійного стороннього догляду, у тому числі переселених із соціальних закладів, розташованих у зоні АТО.

Затверджена рішенням Харківської обласної ради від 08 грудня 2016 р. №329-VII Програма економічного і соціального розвитку Харківської області на 2017 рік передбачає такий напрямок роботи, як координація міжнародної технічної допомоги та співробітництво з міжнародними організаціями і підтримка внутрішньо переміщених осіб, серед них 13 проектів за підтримки Європейського Союзу, системи Організації Об'єднаних Націй, уряду Федеративної Республіки Німеччини.

Ключові проекти, які впроваджуються у регіоні:

- спільний проект Європейського Союзу та Організації Об'єднаних Націй - Програма розвитку «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Фаза – III. Метою проекту є сприяння сталому соціально економічному розвитку на місцевому рівні шляхом посилення спільного управління та заохочення громадських ініціатив. Компоненти проекту охоплюють роботу з сільськими та міськими громадами Харківської області, а також забезпечення житлом ВПО з обмеженими можливостями. Залучені кошти ПРООН становлять близько 15 млн грн;

- проект Українського фонду соціальних інвестицій «Сприяння розвитку соціальної інфраструктури, УФСІ V». Основна мета проекту – відновлення житлових будівель для ВПО та об'єктів соціальної інфраструктури. Впроваджується за фінансової підтримки Німецького банку розвитку KfW. Загальна вартість Проекту - 60,2 млн грн. Наразі затверджено до впровадження 13 мікропроектів (6 житлових приміщень, 2 дитячих садки, 4 школи та 1 соціальний мікропроект - Вовчанський геріатричний інтернат).

Прогнозована кількість місць для проживання ВПО у Харківській області – 445.

Програма зайнятості населення Харківської області на період до 2017 року затверджена розпорядженням голови Харківської обласної державної адміністрації від 4 квітня 2013 року № 125. Термін реалізації програми – 2013-2017 роки. До завдань програми входить: Сприяння зайнятості громадян, що мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню і не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці. Здійснення надання фінансової допомоги особам з інвалідністю, у тому числі з числа внутрішньо переміщених осіб, на безповоротній основі для оплати вартості освітніх послуг з метою розширення можливостей для їх працевлаштування. Проведення роботи, у разі необхідності, з підвищення кваліфікації або організація навчання для отримання іншої професії відповідно до норм чинного законодавства. Сприяння зайнятості громадян, які переміщуються до Харківської області. Сприяння розширенню напрямів співпраці з громадськими, волонтерськими організаціями області, благодійними фондами та іншими соціальними партнерами з питань сприяння зайнятості внутрішньо переміщених осіб та демобілізованих учасників антитерористичної операції. Сприяння зайнятості зареєстрованих безробітних з числа внутрішньо переміщених осіб, у тому числі шляхом компенсації:

- транспортних витрат на переїзд до іншої адміністративно-територіальної одиниці місця працевлаштування;

- витрат роботодавця на оплату праці за умови їх працевлаштування на умовах строкових трудових договорів тривалістю не більше шести календарних місяців;

- витрат роботодавця на перепідготовку та підвищення кваліфікації за умови їх працевлаштування строком не менше ніж на дванадцять календарних місяців

«Стратегія розвитку Харківської області на період до 2020 року» затверджена рішенням Харківської обласної ради № 1151-VI від 05.03.2015 р. Містить стратегічну ціль № 3 «Ефективне управління місцевим розвитком», пункт № 8 якої «Розробка та впровадження проектів та програм реінтеграції тимчасово вимушених переселенців із зони АТО у співробітництві з центральними органами влади, громадським сектором та міжнародними організаціями».

Варто також звернути увагу на проект «Сприяння розвитку соціальної інфраструктури, спрямований на розвиток Сходу України, який впроваджується у трьох областях: Дніпропетровській, Харківській та Запорізькій. Впровадження першої фази проекту розпочалось у 2015-му та триватиме до 2018-го року.

Сума гранту Уряду Німеччини становить 9 мільйонів євро.

Головне завдання проекту - відновити соціальні об'єкти для забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб. Серед пріоритетів – відновлення об'єктів соціальної інфраструктури (школи та дитячі садки) у тих громадах, які приймають переселенців.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Хмельницькій області

В Хмельницькій області відсутні регіональні програми, затверджені на виконання Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони.

Обсяг залучених донорських коштів (допомоги) для розв'язання проблем внутрішньо переміщених осіб - 157,7 тис. грн.

Кількість реалізованих проектів - 4.

Кількість проведених заходів з надання підтримки та послуг внутрішньо переміщеним особам - 78.

Кількість реалізованих спільних проектів з міжнародними організаціями у напрямі надання допомоги внутрішньо переміщеним особам - 4.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Черкаській області

В Черкаській області відсутні регіональні програми, затверджені на виконання Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони.

Рішенням обласної ради № 28-2/VI від 30.01.2014 "Про обласну комплексну програму «Турбота» на 2014-2020 роки» впроваджено такі види соціальних послуг для ВПО, як безкоштовне харчування в школах та дитячих садочках дітей ВПО, забезпечення транспортування особистих речей та перевезення ВПО, лікування та забезпечення медикаментами, одноразова матеріальна допомога.

Незважаючи на відсутність спеціалізованих програм, область проводить низку заходів на виконання Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року у Черкаській області.

Обласним контактним центром за участю інших підрозділів облдержадміністрації в 2016 році було проведено низку заходів, спрямованих на забезпечення дієвості програм з інтеграції, соціальної адаптації та захисту переселених громадян: 6 нарад (3 селекторні); 4 тренінги; 8 зустрічей з громадськими організаціями переселенців; 1 «круглий стіл».

Представництвом Міжнародної організації з питань міграції в Україні надано 597 особам допомогу в розмірі 1000 грн.

Не менш важливою залишається й робота Черкаського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. За сприяння ЧОЦСС всебічну психологічну підтримку отримали 347 сімей; допомогу в оформленні та відновленні документів – 180 сімей; гуманітарну допомогу – 212 сімей. Окрім цього, 18 осіб було працевлаштовано, а 15 сімей забезпечено житлом.

До закладів охорони здоров'я області звернулися 8 733 особи, з них 3416 – дітей, 5317 – дорослих. Взято на диспансерний облік 2 736 громадян, народилося 207 дітей. Проведено 4471 медичний огляд та флюорографічне обстеження.

Черкаський обласний контактний центр для розміщення ВПО, які прибувають на тимчасове проживання, використовує як транзитний пункт оздоровчий табір «Придніпровський», де є можливість

одночасно розмістити до 20-25 осіб на 7-14 днів. Також забезпечено їх безкоштовне перевезення до місця проживання в межах області.

Обласний контактний центр у співпраці з громадськими організаціями та волонтерами надавав допомогу у вигляді продуктів харчування, канцелярського приладдя, побутової хімії, спортивного одягу внутрішньо переміщеним особам, які зверталися до контактного центру.

Державною службою України з надзвичайних ситуацій у Черкаській області організовано роботу обласного координаційного штабу з питань, пов'язаних із соціальним забезпеченням громадян України, які переміщуються з тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції. У районах функціонують відповідні місцеві штаби.

Штабами всіх рівнів забезпечено координацію дій органів виконавчої влади з питань транспортування, зустрічі та розміщення внутрішньо переміщених осіб, надання їм необхідної первинної допомоги та організації життєзабезпечення в місцях розташування.

Штабами постійно проводиться зазначена робота, особлива увага приділяється забезпеченню першочергового задоволення потреб найбільш незахищених категорій переселених громадян (діти, вагітні жінки, особи з інвалідністю та люди похилого віку).

Місцевими органами виконавчої влади постійно проводиться пошук приміщень, придатних для розміщення ВПО. Станом на 27 грудня 2016 року визначено 16 об'єктів, у яких можливе розміщення переселенців.

З метою комплексного вирішення питань забезпечення першочергових потреб ВПО, до оперативної групи Міжвідомчого координаційного штабу щомісячно надсилається інформація щодо потреб внутрішньо переміщених осіб у гуманітарній допомозі.

Разом з тим, в області є гуртожитки, наприклад в м. Черкасах, м. Умані, в Золотоніському районі, Канівському та інших місцях, які на даний час непридатні для проживання, але після проведення ремонтних робіт можливо отримати додаткове житло для зазначеної категорії громадян. Для вирішення питання проведення ремонтних робіт необхідним є значний обсяг коштів, який можливо визначити після розробки проектно-кошторисної документації та проходження державної експертизи.

25 серпня 2015 року офіційно схвалено до реалізації проект «Капітальний ремонт житлової будівлі в с. Родниківка Уманського району для тимчасово переміщених осіб» (лист Міжнародного менеджера проекту МРГ від 25.08.2015). Загальна вартість проекту становить 1 966 724 грн, де 80 % – кошти ЄС/ПРООН, 20% – кошти районного та сільського бюджетів. В рамках проекту запланований ремонт колишньої загальноосвітньої школи в с. Родниківка, переобладнаної під соціальний готель, та закупівля меблів і обладнання.

З метою проведення всебічної інформаційно-роз'яснювальної кампанії серед внутрішньо переміщених осіб на веб-сайтах облдержадміністрацій, райдержадміністрацій, міськвиконкомів, у ЗМІ постійно розміщується інформація, яка містить контактні дані відповідальних осіб, адреси і телефони, за якими можна отримати консультації з питань надання соціальної підтримки та послуг за місцем проживання переселених громадян, телефон «гарячої лінії».

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Чернівецькій області

В Чернівецькій області відсутні регіональні програми, затверджені на виконання Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони. Також відсутні програми, плани чи комплекси заходів, які б можна було віднести до інтеграційних або адаптаційних заходів для ВПО.

Моніторинг інтеграційних програм для ВПО у Чернігівській області

В Чернігівській області відсутні регіональні програми, затверджені на виконання Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони.

Оприлюднення програм інтеграції, соціальної адаптації та захисту внутрішньо переміщених осіб у 2016 році та звітів про їх виконання

Аналізуючи стан оприлюднення інформації щодо затверджених регіональних програм інтеграції, соціальної адаптації та захисту внутрішньо переміщених осіб на офіційних сайтах обласних рад, варто зазначити недостатню відкритість такої інформації, труднощі у її пошуку та, практично, відсутність розміщення самих звітів з їх виконання.

В позитивному контексті варто відзначити роботу з оприлюднення інтеграційних програм, проведеною Донецькою та Житомирською обласними радами. В цих областях затверджені окремі програми допомоги ВПО у 2016 році, зазначені програми доступні на сайтах рад, наявні звіти про їх виконання.

Стосовно Запорізької області в мережі Інтернет наявна інформація про затвердження окремої програми надання допомоги ВПО, однак сама програма та звіт про її виконання на офіційному сайті обласної ради не розміщені. Така ж ситуація щодо окремої програми допомоги ВПО в Луганській області.

На офіційному сайті Дніпропетровської обласної ради в переліку затверджених програм згадується про існування окремих регіональних програм для ВПО, однак у вільному доступі відсутні ці програми, а також звіти про їх виконання.

В деяких областях допомога ВПО входить до комплексних програм соціального і економічного розвитку областей, які оприлюднено на офіційних сайтах обласних рад, здебільшого, без окремого звітування щодо їх виконання. До таких областей, зокрема, належать Івано-Франківська, Кіровоградська (наявний звіт про виконання комплексної програми), Рівненська, Львівська області.

Офіційні сайти нижче зазначених облрад в частині загальних цілей та поодиноких заходів містять інформацію про допомогу ВПО, однак звіти про виконання таких заходів знайти не можливо: Чернівецької, Закарпатської, Київської, Полтавської, Тернопільської, Харківської.

Відсутні будь-які згадки щодо заходів з допомоги ВПО на офіційних сайтах таких обласних рад: Вінницької, Волинської, Миколаївської, Сумської, Чернігівської, Черкаської, Херсонської, а також Київської міської ради.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На перший погляд може здатися, що ситуація в усіх регіонах настільки різна, а звіти за програмами настільки різному підходять до оцінки ефективності та завдань, що в них не вдається виокремити спільні риси. Але їх більше, ніж здається. Перша спільна риса - розмитість понятійного апарату. Вимушено переміщені особи, тимчасово переміщені, переселенці - це ще не повний перелік синонімів, які застосовуються у локальних та регіональних нормативно-правових актах для визначення внутрішньо переміщених осіб. Втім, ця помилка не така суттєва, як плутанина з тим, що таке адаптація, інтеграція чи реінтеграція ВПО.

Взагалом у сенсі під поняттям «інтеграція» мається на увазі поєднання, взаємопроникнення; це процес об'єднання будь-яких елементів (частин) в одне ціле; процес взаємозближення й утворення взаємозв'язків. Поряд з цим використовують також поняття «реінтеграція», що означає об'єднання на нових принципах того, що раніше було роз'єднаним. В цьому контексті варто згадати поняття «адаптація» - пристосування, процес пристосування до норм нового соціуму.

В розумінні соціологів:

- соціальна адаптація – пристосування індивіда до умов соціального середовища, формування адекватної системи відносин із соціальними об'єктами, рольова пластичність поведінки, інтеграція особистості у соціальні групи, діяльність щодо освоєння стабільних соціальних умов, прийняття норм і цінностей нового соціального середовища, форм соціальної взаємодії;

- соціальна інтеграція має два значення: 1) процес і стан поєднання різних за якістю соціальних елементів у цілісне утворення; 2) процес входження до певної системи (цілісності), яка вже утворилась, тієї чи іншої соціальної частки (групи, індивіда), що зливається з системою і набуває ознак її структурного, складового елемента.

Останнім часом поняття соціальної інтеграції, адаптації та реінтеграції вживається для опису процесів, спрямованих на допомогу ВПО, зокрема в загальнодержавних та місцевих програмах допомоги.

Важливо розуміти цю різницю та правильно застосовувати терміни. Зокрема, описуючи заходи, що проводяться для створення необхідних умов проживання ВПО на новому місці, варто вживати терміни «інтеграція» та «адаптація», як два пов'язані та доповнюючі один одного процеси, в яких особу спочатку вбудовують у нові умови (інтегрують), а потім допомагають у них існувати (адаптують).

В якості певного стандарту розуміння нашою державою процесів інтеграції, реінтеграції та адаптації ВПО слід згадати Комплексну державну програму щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року, затверджену Постановою Уряду від 16 грудня 2015 р. №1094. Метою цієї Програми визначено:

- розв'язання основних проблем ВПО та зниження рівня соціальної напруженості серед них і в суспільстві;
- сприяння інтеграції та соціальній адаптації таких осіб за новим місцем проживання;
- допомога в забезпеченні створення належних умов для життєдіяльності, прав та реалізації потенціалу;

- забезпечення соціальної, медичної, психологічної та матеріальної підтримки;
- створення передумов для компенсації завданої їм майнової (матеріальної) та моральної шкоди;
- створення сприятливих умов для добровільного повернення на місця попереднього проживання.

Як видно, мова йде, радше, про інтеграцію ВПО і аж ніяк не про реінтеграцію, як про це сказано в назві програми. Крім того, змістом понять інтеграція і адаптація охоплюються деякі виділені окремо цілі. В цілому, слід вказати на відсутність розуміння цих процесів; відсутність необхідного для їх ефективної реалізації відокремлення, визначення понять та переліку заходів, що має передбачати кожен процес. Неправильне визначення зазначених процесів має наслідком неправильне формулювання цілей, відсутність досягнення можливих результатів та недостатню ефективність програми. Це, своєю чергою, негативно впливає на процеси формування програм допомоги ВПО на регіональному рівні, не надаючи необхідних керівних засад і шляхів руху для вирішення проблем ВПО.

Тому розглядають місцеві програми, які визначені як такі, що спрямовані на адаптацію та інтеграцію ВПО і передбачають процеси надання соціальної допомоги ВПО в різних їх формах.

Для прикладу, варто згадати затверджену в Донецькій області регіональну програму інтеграції, соціальної адаптації та захисту внутрішньо переміщених осіб на 2015-2016 роки, в якій, здебільшого, йдеться про надання соціальної допомоги. Заходом соціальної інтеграції варто вважати забезпечення перепідготовки та профорієнтації, допомогу в пошуку роботи безробітним ВПО.

Заходи Програми соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованої території, районів проведення антитерористичної операції на територію Житомирської області та військовослужбовців, працівників Збройних Сил України на 2017 рік дійсно передбачають надання соціальної підтримки ВПО та не містять заходів інтеграції та адаптації.

Заходами соціальної інтеграції ВПО вирізняється Обласна комплексна Програма соціального захисту населення Івано-Франківської області на 2017-2021 роки. До них, зокрема, віднесли: забезпечення внутрішньо переміщених осіб запрошеннями для безкоштовного відвідування обласних, районних і міських культурно-мистецьких заходів та місцевих музеїв у межах визначених квот; залучення внутрішньо переміщених осіб до участі в конкурсах, вікторинах, концертах, бібліотечних вечорах, інших тематичних заходах, що проводяться в закладах культури області; організацію курсів підвищення рівня володіння державною мовою для різних вікових груп внутрішньо переміщених осіб; висвітлення у засобах масової інформації проблем сімей внутрішньо переміщених осіб та шляхів їх вирішення та інші.

Регіональна цільова програма щодо підтримки та адаптації внутрішньо переміщених осіб у Луганській області на 2017-2018 роки цікава викладенням і спрямованістю, адже передбачає низку логічно викладених заходів надання соціальної допомоги з метою адаптації населення.

В цілому, розглянуті приклади програм допомоги ВПО дають підстави говорити про відсутність розуміння, як на державному, так і на місцевому рівні, суті процесів соціальної адаптації та інтеграції та про необхідність формування підходів держави до вирішення зазначеного питання.

З огляду на результати окремих регіональних програм їх заходи можна рекомендувати розділити таким чином

Регіональна програма інтеграції, соціальної адаптації та захисту внутрішньо переміщених осіб на 2015 - 2016 роки Донецької області

Заходи соціальної допомоги

- 1) надання матеріальної (благодійної) допомоги ВПО
- 2) забезпечення тимчасовим житлом прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу
- 3) організація оздоровлення та відпочинку дітей із сімей тимчасово вимушених переселенців
- 4) забезпечення харчування в школах для дітей ВПО

Заходи соціальної інтеграції та такі, що спрямовані на соціальну інтеграцію

- 1) створення та забезпечення функціонування мобільних та постійно діючих інформаційних центрів
- 2) створення єдиного онлайн-порталу інформаційно-консультаційних послуг
- 3) розміщення інформації про організації, що надають гуманітарну та благодійну допомогу на веб-ресурсах органів влади
- 4) забезпечення перепідготовки та профорієнтації, допомога у пошуку роботи
- 5) спрощення процедури переведення та зарахування учнів до навчальних закладів
- 6) створення кабінетів психологічної реабілітації для ВПО
- 7) організація і проведення на постійній основі антистресового семінару-тренінгу «Людина в період довготривалої життєвої кризи»

Заходи соціальної адаптації та такі, що спрямовані на соціальну адаптацію

- 1) створення належних умов проживання,
- 2) забезпечення сприятливих умов для навчання дітей ВПО у навчальних закладах,
- 3) створення мережі клубів для взаємодопомоги та розвитку для ВПО у містах та районах області

Програма соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованої території, районів проведення антитерористичної операції на території Житомирської області та військовослужбовців, працівників Збройних Сил України на 2017 рік

Заходи соціальної допомоги

- 1) надання ВПО грошової допомоги як таким, що потрапили у важкі життєві обставини
- 2) забезпечення ВПО умовами тимчасового проживання в установах, підприємствах, організаціях області та харчуванням за необхідності

Міська комплексна програма соціального захисту населення міста Запоріжжя

Заходи соціальної допомоги

- 1) надання одноразової грошової допомоги внутрішньо переміщеним особам, які переїхали на територію м.Запоріжжя
- 2) створення умов для тимчасового проживання та безоплатного харчування внутрішньо переміщених осіб

Програма зайнятості населення Запорізької області на період до 2017 р.

Заходи соціальної інтеграції та такі, що спрямовані на соціальну інтеграцію

- 1) пошук роботи громадянам України, зокрема внутрішньо переміщеним особам

Заходи соціальної адаптації та такі, що спрямовані на соціальну адаптацію

- 1) надання одноразової виплати допомоги з безробіття на організацію підприємницької діяльності
- 2) забезпечити професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних, у т.ч. внутрішньо переміщених осіб
- 3) психологічний супровід у період профнавчання безробітних із числа внутрішньо переміщених осіб

Таким чином, вказаний розподіл програмних заходів на відповідні процеси не може розглядатися однозначно, адже однозначності не існує навіть в соціологічній науці. В будь-якому випадку, саме цілі та заплановані результати окремих процесів дають можливість чітко визначити: це соціальна адаптація, інтеграція чи соціальна допомога.

Варто виділити й інші особливості процесу сприяння інтеграції ВПО.

Попри затяжний характер військової агресії Росії, що вилась у виникнення сталої зони військового протистояння на Сході України та окупації Криму, а також факт законодавчого визначення поняття внутрішньо переміщених осіб більш ніж два роки тому, місцева влада у більшості районів не поспішає вирішувати комплекс нагальних проблем ВПО. Регіональні (обласні) програми у переважній більшості областей щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції, не прийняті, а там, де прийняті, – не виконуються через брак коштів та відсутність бажання шукати нові шляхи вирішення проблем.

На місцевому рівні органи місцевого самоврядування подекуди проявляють більшу активність на своєму рівні у прийнятті таких програм та їх виконанні (м. Миргород Полтавської області, м. Біла Церква Київської області).

Забезпечення соціальною підтримкою суперечить принципу соціальної справедливості, оскільки найбільше допомоги отримують ВПО, які оселились у соціальному житлі та МКП у великих містах, а найменше – ВПО у селах та селищах і ті ВПО, які і до конфлікту забезпечували себе самостійно. Левова частка проаналізованих програм передбачала різні види допомог саме для тих громадян, які вже отримали допомогу у вигляді соціального житла та мають права на інші види пільг.

В переважній більшості областей обмежилися внесенням внутрішньо переміщених осіб та питань їх підтримки і допомоги до вже існуючих цільових програм або шляхом додавання окремих пунктів до цих програм, або розширенням категорій вигодоотримувачів за рахунок ВПО.

Значний поштовх у проведенні заходів щодо соціальної адаптації та реінтеграції ВПО надала допомога міжнародних організацій, особливо там, де така допомога надавалася за умови мобілізації місцевих ресурсів (Кіровоградська область, Полтавська область).

Моніторинг показав, що чим менша чисельність облікованих ВПО, тим менше уваги приділяється прийняттю регіональних програм соціальної адаптації та реінтеграції ВПО, і, відповідно, вирішенню цих проблем. При цьому не враховується, що:

проблема існує в будь-якому разі, адже немає жодної області, де б не було ВПО, різний лише обсяг навантаження;

в процесі загострення бойових дій або соціальної напруги на зазначених територіях кількість ВПО може значно зрости, але регіони за відсутності відповідних програм значною мірою залишаться неготовими до вирішення цих проблем;

ВПО, значною мірою, - це найбільш мобільні та активні громадяни працездатного віку, і у місцевої громади повинна бути пряма зацікавленість в інтеграції цього активу;

без ефективних регіональних програм інтеграція ВПО може перетворитися у тривалий процес зі всіма негативними явищами, що можуть призвести до несприйняття з боку ВПО місцевої громади.

Значну допомогу у формуванні та прийнятті ефективних програм соціальної інтеграції та адаптації ВПО могли б надати дані про реальні потреби ВПО, але існуюча система їх обліку не дозволяє це зробити.

Вирішення проблеми виокремлення соціальних виплат від виплат пенсійних може

значно змінити дані обліку ВПО і, відповідно, загальнодержавні потреби таких осіб.

Враховуючи викладене, при розробці програм на наступний період доцільно:

-застосувати логічну модель проекту, що буде поетапно описувати саму програму, ресурси, які планується залучити для реалізації програми, короткострокові та довгострокові результати та вплив програми на рівень життя відповідної цільової групи або декількох цільових груп. Логічна модель дозволить ще на стадії розробки встановити та рівномірно розподілити необхідні ресурси, запланувати реальні показники для оцінки прогресу, який заплановано досягнути на проміжних етапах програми, що, своєю чергою, дозволить більш якісно продемонструвати результати програми в цілому.

-докорінно змінити індикатори ефективності, застосувавши комплексні індикатори ефективності, передбачивши індикатори короткострокових результатів програми, довгострокових результатів та кінцевого результату, що дозволить у процесі реалізації програми та оцінці її ефективності застосувати такі засоби оцінювання, як формуюча оцінка програми, оцінка процесів, оцінка результатів та провести підсумкову оцінку програми.

-виключити з програми можливість застосування «середнього» показника ефективності, застосувавши натомість шкалу ефективності та оцінки від базових показників до очікуваного результату.

Розробити нову Методику проведення оцінки ефективності здійснення органами виконавчої влади контролю за виконанням завдань, визначених законами України, актами Президента України, постановами Верховної Ради України, ухваленими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, дорученнями Прем'єр-міністра України.

